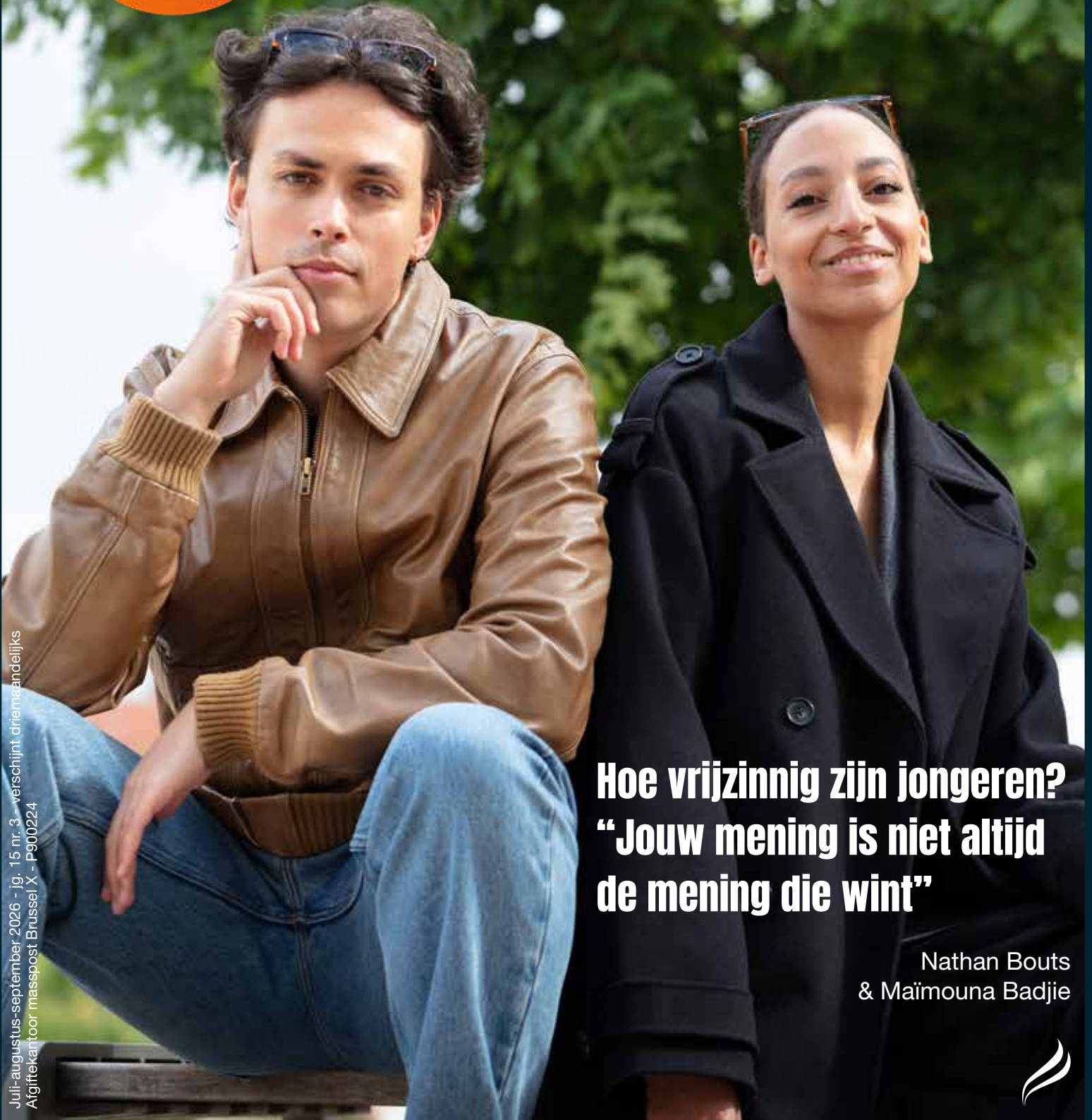

de MENS

MAGAZINE

24 oktober
**vurig
verbonden
Lichtfestival**
De Schorre

**Hoe vrijzinnig zijn jongeren?
“Jouw mening is niet altijd
de mening die wint”**

Nathan Bouts
& Maimouna Badjie

Vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu
Juli-augustus-september 2026 - jg. 15 nr. 3
Verschijnt driemaandelijks - ISSN 2034-6646

Contact

deMens.nu - Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw
Federaal secretariaat
Auguste Reyerslaan 70 - 1030 Schaarbeek
02 735 81 92 - info@deMens.nu - www.deMens.nu

Hoofdredactie

Geert Dewaele

Redactie

Jérémy Celen
Mila De Baere
Dimitri De Smet
Geert Dewaele
Wouter Goemaere
Bert Goossens
Joke Goovaerts
Gunter Joye
Laure Lytens
Evelien Vandenbussche
Hilde Vandervelde

Eindredactie

Geert Dewaele
Hilde Vandervelde

Foto cover

Isabelle Pateer

Foto backcover

Tibo De Saegher

Lay-out

Drukkerij Verspecht

Verantwoordelijke uitgever

Raymonda Verdyck
p/a Auguste Reyerslaan 70
1030 Schaarbeek

Dit vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis verspreid. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden geleverde artikels. Dit magazine is auteursrechtelijk beschermd. Het wordt uitgegeven onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Reacties op dit nummer kan je mailen naar info@deMens.nu

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (8 december 1992) en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG EU 2016/679) herinneren we je eraan dat een aantal van je persoonsgegevens in ons adresbestand werden opgenomen.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan de Data Protection Officer van deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70 te 1030 Schaarbeek, of via privacy@deMens.nu kan je de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen persoonsgegevens verkrijgen.

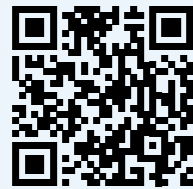

is vrijzinnig humanistisch

Abonneer je op het magazine

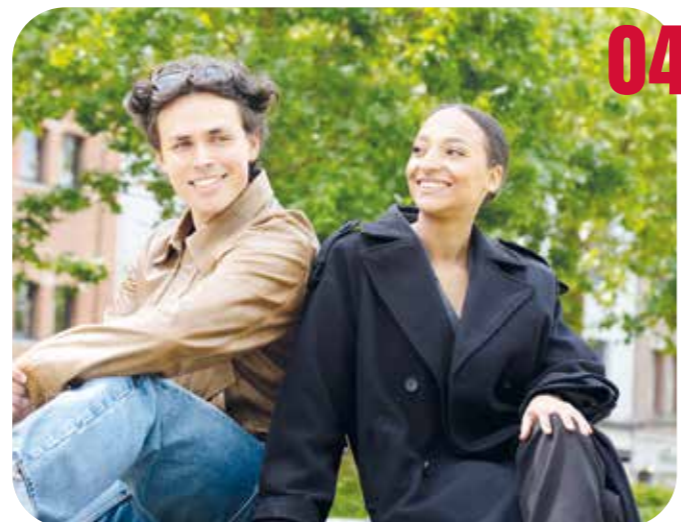

Ontvang onze nieuwsbrief

INHOUD

- 04 Jong en vrijzinnig**
Nathan Bouts en Maïmouna Badjie over ouderschap, diversiteit en verbinding
- 10 Vrijzinnig in actie**
Terugblik op enkele markante activiteiten
- 12 Binnenskamers**
Nieuwtjes uit de vrijzinnig humanistische gemeenschap
- 13 Doordacht**
Column van Raymonda Verdyck
- 14 Toekomstbevraging**
Hoe kijken vrijzinnig humanisten naar de toekomst?
- 18 Denkwijzer**
Lorentia Veppi, influencer en leerkracht, over het moederschap en het vak zedenleer
- 22 Cultuureiland**
Frank Vander linden kiest drie culturele werken
- 24 Relatievieringen**
Twee koppels over hun vrijzinnig humanistische plechtigheid bij het huisvandeMens
- 28 Mensbeeld**
Tibo De Saegher, fotograaf met een bijzonder oog voor mensen
- 32 Denktanker**
Dirk Verhofstadt en Johan Braeckman samen op zoek naar wat het betekent om mens te zijn
- 37 Doordacht**
Column van Kurt Van Eeghem
- 38 Vrijplaats**
Vrijzinnig Laïciserend Centrum De Geuzetorre
- 40 Grensverlegger**
Femke De Sutter, communicatiewetenschapper, over stereotypering en ageism in de film
- 44 Wereldhumanist**
Leo Igwe, humanist en activist in Nigeria
- 46 Levenseinde**
Het huisvandeMens informeert en helpt bij het invullen van voorafgaande zorgplanning
- 48 Filostory**
De eeuwige bron van Ayn Rand
- 49 Doordacht**
Column van Tinneke Beeckman
- 50 De Mens**
Piet Hoebeke en Winne Haenen in gesprek over genderidentiteit en transgenderzorg
- 54 Agenda**
Een kleine greep uit ons rijke activiteiten aanbod
- 56 Breinpijn**
Puzzel mee en maak kans op een prijs
- 58 Wederwoord**
Humoristische reactie op een online comment
- 59 Lectrr**
Cartoon van Lectrr

“Openstaan voor andere mensen, andere culturen en andere manieren van leven”

De toekomst is aan de jongeren. Het is een torenhoog cliché, maar er valt weinig tegen in te brengen. In deze turbulente tijden lijkt die toekomst niet altijd vanzelfsprekend. En toch, als we met Maïmouna Badjie (26) en Nathan Bouts (27) praten, voelen we vooral veel energie. De twee acteurs leerden elkaar kennen op de set van razend populaire streamingseries als *2DEZIT* en *Season of Sex*, maar wij leren hen vooral kennen als twee jonge ouders die proberen hun kinderen met openheid en nuance op te voeden vanuit een vrijzinnig humanistische overtuiging: “Je leert beseffen dat jouw mening niet altijd de mening is die wint.”

Maïmouna heeft een dochtertje van zes maanden en Nathan een dochter van drie jaar. Allebei zitten ze met vragen. Hoe leer je luisteren naar meningen waar je het niet mee eens bent? En hoe geef je een kind vrijheid mee zonder te vervallen in angst of controle? Het antwoord zit voor hen niet in grote theorieën, maar in kleine dagelijkse keuzes: openstaan voor andere culturen, jezelf durven relativeren en beseffen dat niemand de waarheid in pacht heeft. Of zoals Nathan het verwoordt: “Je moet je eigen mening in alle vrijheid kunnen uiten, maar je moet ook beseffen dat het maar een mening is.”

Jullie zijn allebei nog jong. Hoe waren de reacties toen je zei dat je een kindje verwachtte?

Nathan Bouts: In mijn omgeving werd eigenlijk zeer positief gereageerd. Mijn partner en ik waren er zelf ook al langer klaar voor. Diegenen die negatief reageerden, waren vooral mensen die ik niet goed kende. Er is nooit een perfect moment, ook niet voor kinderen. Ik begrijp dat sommige mensen eerst bepaalde doelen willen bereiken voor ze aan een kroost denken, maar ik vind dat je die ook kan bereiken terwijl je al kinderen hebt.

Is er maatschappelijk nog steeds een verschil tussen mannen en vrouwen in het ouderschap? Of is dat veranderd binnen Gen Z? (Generatie Z zijn de mensen geboren tussen 1997 en 2012, red.)

Maïmouna Badjie: Ik zie nog altijd een verschil, vast en zeker. Ik voel dat ik mezelf enorm veel druk opleg. Niemand zegt nog dat je als moeder thuis moet blijven voor je kinderen, maar ergens voelt het nog alsof dat wel verwacht wordt. Mijn dochtertje is inmiddels zes maanden en gaat nu pas naar de crèche, wat eigenlijk echt een luxe is. Veel mensen brengen hun kindjes al naar de opvang wanneer ze drie maanden zijn, omdat ze geen andere keuze hebben.

We leven in een onzekere tijd op economisch, sociaal en politiek vlak. Hoe kijken jullie naar de toekomst van jullie kinderen?

Maïmouna: Ik heb het er met mijn vriend ook al over gehad. Veel mensen kiezen er bewust voor om geen kinderen meer op deze wereld te zetten. Ik begrijp dat, maar tegelijkertijd denk ik:

Nathan Bouts: "Ik wil mijn kindje gewoon zoveel mogelijk liefde geven. Op alles wat daarbuiten gebeurt, heb ik geen invloed."

ik hoop dat ik een mooie, intelligente en leuke persoon op deze wereld kan zetten. Je brengt je fragiele hartje ter wereld en hoopt dat alles goed komt. Ik wil mijn dochter zoveel mogelijk beschermen, maar ik weet ook dat dat niet altijd zal lukken en dat ze heel wat zelf zal moeten ontdekken.

Nathan: Het is een verschrikkelijke wereld, maar het is ook een keuze om al dan niet op die manier naar de wereld te

kijken. Het is misschien naïef om te zeggen, maar deze wereld heeft ook veel positieve kanten om aan vast te houden. Waarschijnlijk zijn er al veel generaties geweest die dachten dat het later erger zou worden. Ik begrijp dat mensen daarom geen kinderen willen, maar we hebben net meer mensen nodig om alles beter te maken. Ik wil mijn kindje gewoon zoveel mogelijk liefde geven. Op alles wat daarbuiten gebeurt, heb ik geen invloed.

“ Gewoon beseffen dat
jouw blik niet dé blik is;
er zijn oneindig veel
interpretaties van het
leven ”

Maïmouna, jij en je vriend hebben allebei een Afrikaanse achtergrond. Ben je bang dat je dochter met racisme geconfronteerd zal worden?

Maïmouna: Ja, absoluut. Ik denk dat dat onvermijdelijk is. Natuurlijk leven we in een tijd waarin er meer diversiteit is. Toen ik naar school ging in België, was ik het enige donkere meisje in de klas. Ik denk dat het bij mijn dochter wel anders zal zijn. Ik ben eerst opgegroeid in Gambia, waar kinderen vaak donkerder waren dan ik, en hier waren ze net lichter. Ik ben dus in een andere context opgegroeid. Mijn dochter zal sowieso racisme meemaken. Dan hoop ik vooral dat ze daar met mij over kan praten en het niet opkropt.

Jullie speelden beiden in *Season of Sex* en *2DEZIT*, twee jeugdreeksen waarin seksualiteit centraal staat. Hoe was dat voor jullie?

Maïmouna: Ik ga eerlijk zijn: ik vind dat heel dubbel. Met *Season of Sex* wist ik natuurlijk dat het over seks ging, dus dat vond ik best oké. Zeker omdat die scènes inhoudelijk betekenis hebben en dus ook een meerwaarde. Dan vind ik het niet erg om daaraan mee te werken. Maar als er gewoon seks wordt getoond om de seks en naaktheid, dan haak ik ook af.

Nathan: Dat is vooral begonnen met de Amerikaanse serie *Euphoria*, en is dan overgewaaid vanuit de Verenigde Staten. Iedereen weet intussen dat seks verkoopt. Makers en adverteerders hebben dat opnieuw ontdekt en nu wordt het er heel dik op gelegd. Seks is iets heel moois en dat moet ook op

"Dat mensen een andere opvatting hebben, dat moet kunnen. Dan moet je luisteren en begrijpen waar die mening vandaan komt."

een goede manier worden getoond. Als het een meerwaarde in het verhaal heeft, is het iets anders, maar dat is niet altijd het geval. Ik heb altijd goed het onderscheid kunnen maken tussen wat echt en waardevol is en wat niet.

Maïmouna: Als ik er achteraf op terugkijk, zijn er momenten in mijn carrière geweest waarop ik dacht: moet ik hier nu iets op zeggen? Het is al gebeurd dat ik aangaf dat ik zo min mogelijk intieme scènes wilde doen en wanneer ik dan achteraf het script las, dan stelde ik vast dat er toch drie à vier seksscènes zijn. Bij audities heb je het script nog niet gelezen, dus dat kan je op voorhand niet weten. Maar je bent jong, en ik ben bang dat veel jonge acteurs denken dat ze de rol zullen mislopen als ze die scènes weigeren.

En welk beeld over seks schept dat voor jongere generaties?

Nathan: Het kan een averechts effect hebben. Alsof seks altijd en overal beschikbaar is. Zo neem je een loopje met de realiteit. Als jonge mensen zich daarop baseren, kan dat een heel verkeerd beeld geven aan iemand die zijn seksualiteit aan het ontdekken is. Ik vraag me af hoe jongere generaties door zulke series naar seks kijken.

Maïmouna: Dat klopt. In die series wordt een beeld gecreëerd van hoe seks eruitziet en hoe het leven aan een hogeschool is. Het is niet dat je daar constant seks hebt en drugs neemt. Die series geven een foutief beeld en creëren verkeerde verwachtingen. Vaak zijn de mensen die daarnaar kijken ook heel jong. Als je dan denkt dat je op de hogeschool met zoveel mogelijk mensen het bed moet delen en de beste seks ooit moet hebben omdat je een pil of drug hebt genomen, dan hoop ik echt dat mijn kind dat niet doet.

Er komt ook een andere groep steeds meer op de voorgrond: de manosphere. Welke invloed kan die op de seksuele ontwikkeling van jongeren hebben? (Manosphere is een verzamelnaam voor online gemeenschappen waar hypermannelijkheid en vrouwonvriendelijkheid worden gepropageerd, red.)

Nathan: Ik maak me daar echt wel zorgen over. Niet per se over die figuren zelf, maar over het feit dat miljoenen jonge mannen daarnaar kijken en ervoor openstaan. Dat betekent ook dat er miljoenen jonge mannen ongelukkig zijn. Ze zijn heel vatbaar voor wat je hen voorschotelt. Ik heb de documentaire van Louis Theroux gezien, *Inside the Manosphere*, die was echt goed. Maar ik vond dat er te weinig gefocust werd op het publiek dat

Maïmouna Badjie: "Ik wil mijn dochter zoveel mogelijk beschermen, maar ik weet ook dat dat niet altijd zal lukken en dat ze heel wat zelf zal moeten ontdekken."

die boodschappen consumeert en op de vraag waarom jonge mannen zich daaraan spiegelen. Ik ben in een warm gezin opgegroeid zonder het idee dat je 'als vrouw dit doet en als man dat'. Bij mij zou dat niet binnenkomen, maar er is blijkbaar een grote groep bij wie dat wel aanslaat en een leegte vult.

Maïmouna: Het is niet erg om bepaalde rollen binnen een relatie te verdelen, zolang dat met respect gebeurt. Sinds vrouwen meer macht in de maatschappij hebben gekregen, merk je dat sommige mannen hun rol onduidelijker vinden en zich afvragen

wat hun plaats nog is. Ik denk dat de manosphere daar een heftige tegenreactie op is. Je kan als man nog steeds een leidende rol opnemen of sterk zijn, maar je moet respect hebben voor vrouwen en voor anderen in het algemeen. Je mag jezelf niet superieur voelen omdat je een man bent. Rollen mogen worden verdeeld om een gezin beter te laten functioneren, maar dat betekent niet dat iemand minder of meer is.

Welke betekenis geeft vrijzinnig humanisme aan jullie leven?

Maïmouna: Ik ben echt wel open opgevoed. Ik kom van twee culturen, dus ik heb ook een breed beeld over hoe de wereld eruitziet. Tot mijn acht jaar heb ik in Gambia gewoond, een totaal andere cultuur dan in België, en dat heeft mijn blik op de wereld echt verruimd. Dat wil ik ook aan mijn dochter meegeven. Ik wil dat zij openstaat voor andere mensen, andere culturen en andere manieren van leven.

Nathan: Mijn ouders vonden het altijd belangrijk dat ik andere culturen leerde kennen. Dat kan om iets kleins gaan zoals een andere keuken proberen, of gewoon beseffen dat jouw blik niet dé blik is. Er zijn oneindig veel interpretaties van het leven. Ik denk dat dat ook te maken heeft met jezelf niet te serieus nemen.

Maïmouna: Ik heb op een freinetschool gezeten en heb ook zedenleer gevolgd. Daar leer je luisteren naar meningen waar je het niet mee eens bent. Je leert beseffen dat jouw mening niet altijd de mening is die wint.

Welke rol speelt vrije meningsuiting in jullie leven?

Nathan: Je moet je eigen mening in alle vrijheid kunnen uiten, maar je moet ook beseffen dat het maar een mening is. Over veel zaken waar ik een opinie over heb, weet ik eigenlijk te weinig. Die onwetendheid moet je accepteren, zodat je openstaat voor andere ideeën en mensen. We leven in een tijd waarin je je mening mag verkondigen, maar zodra iemand iets zegt dat niet strookt met jouw visie, wordt het een probleem of wordt het meteen als minderwaardig gezien. Maar dat mensen een andere opvatting hebben, dat moet kunnen. Dan moet je luisteren en begrijpen waar die mening vandaan komt. Er is niet één kant die alles mag roepen en een andere die moet zwijgen. Want voor je het weet, ontstaan er conflicten die veel verder gaan.

Maïmouna: Inderdaad. Als we niets van elkaar kunnen leren door te luisteren, hoe groeien we dan naar een betere wereld? Het is ook durven comfortabel en oncomfortabel te zijn.

Nathan: Vrije meningsuiting is goed, en het is er dankzij de Verlichting.

*Mila De Baere
foto's © Isabelle Pateer*

Vurig verbonden Lichtfestival

De Schorre
Boom

24 OKTOBER
2026

Kom met familie en vrienden naar het Vurig Verbonden Lichtfestival in Boom op zaterdag 24 oktober. Maak samen een verrassende fakkeltocht en geniet van eten, drinken, muziek en verbinding op het Verlichte Plein. Reserveer nu je tickets voor het vrijzinnig humanistisch lichtfestival!

www.vurigverbonden.be

Vrijzinnig in actie

Terugblik op enkele markante activiteiten

© Luk Dombrecht / No Pics Photography

Interlevensbeschouwelijk debat over oorlog en vrede, in het Museumcafé in Ieper

Expo van GAL over vrije meningsuiting, in huisvandeMens Sint-Niklaas

Debat over gelijke kansen op school en werk, in het Vrijzinnig Punt Hasselt

© Céilia D'Amico

Brussels Pride voor lgbtqia+-rechten, met Dwaalzin, huisvandeMens Brussel en OSB

Kennismaken met het moderne stoïcisme op Stoicon-X, in het Geuzenhuis Gent

Rik Pinxten over een leefbare, eerlijke samenleving, met huisvandeMens Ieper

Leerkrachten, directies en sympathisanten protesteren in Brussel tegen de geplande hervormingen van de levensbeschouwelijke vakken

Kinderen en ouderen schrijven elkaar brieven, met huisvandeMens Vilvoorde

Lentefeest in Ronse; ook VTM Nieuws was er van de partij

Dominique Willaert over de VS onder president Trump, in VC De Branderij Ronse

Schrijfmarathon voor Amnesty International, in huisvandeMens Sint-Niklaas

Ramiro en Julia, vooraan links, winnaars van de Vlaamse Debatwedstrijd van Hujo

Dag tegen Halebifobie, Transfobie en Interseksfobie, met huisvandeMens Ieper

Buurtfeest in huisvandeMens Leuven en huisvandeTolerantie

V-fest, festival over seksualiteit en intimiteit, met huisvandeMens Leuven

© Katoo Vanhorebeek

Helden van het Verzet vzw is lid geworden van deMens.nu. De vereniging groeide uit tot een belangrijke stem in het herinneringswerk rond het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tegelijk slaat ze ook de brug naar democratie en mensenrechten vandaag. Want, zegt oprichter Dany Neudt: "Autoritarisme komt nooit in één klap. Het schuift op, stap voor stap."

Het **VUBorkest** heeft een nieuwe dirigent en artistiek leider: Charlotte Panoukha volgt Jurgen Wayenberg op die het dirigerestokje na 30 jaar doorgeeft. Als dirigent en sopraan heeft Panoukha een veelzijdige muzikale carrière. Zij brengt zowel ervaring als vernieuwing mee. "Ik kan niet wachten om deze nieuwe rol op te nemen en samen met deze 80 (!) toegewijde en briljante muzikanten muziek te maken", schrijft ze op Instagram.

Thomas Gillet is de nieuwe voorzitter van het **Centre d'Action Laïque**, de Franstalige tegenhanger van deMens.nu. Eerder was hij vrijwilliger bij tal van vrijzinnige organisaties en ook al meer dan 10 jaar bestuurder bij de CAL. Zelf zegt hij: "Als leerkracht moraal en docent filosofie ben ik er diep van overtuigd dat het vrijzinnig humanisme vandaag meer dan ooit een toekomstproject voor onze samenleving vormt."

Ook het **Willemsfonds** heeft een nieuwe voorzitter, Sylvain Peeters. Hij was er vroeger al voorzitter en penningmeester, en is de bezieler van De Bronzen Uil, de prijs voor de beste Nederlandstalige debuutroman. Dit jaar is tevens een mijlpaal voor het Willemsfonds, het viert zijn 175-jarige bestaan,

onder meer met een tweedelige podcast waarin host Margriet Hermans op zoek gaat naar de maatschappelijke rol van de socioculturele vereniging.

Met het overlijden van **Margriet Hermans** (72) begin juni verliest Vlaanderen een warme, geëngageerde en onvermoeibare stem. Naast zangeres, presentatrice en politica was ze ook bestuurder bij het Willemsfonds, actief binnen het Willemsfonds Turnhout en gedurende een tijd bestuurder bij deMens.nu. Jarenlang zette zij zich in voor cultuur, emancipatie, kritisch denken en solidariteit vanuit een vrijzinnig humanistische overtuiging. "Ik heb óók mijn steentje bijgedragen aan de samenleving", zei ze daarover in dit magazine. "We moeten op zijn minst geloven dat we een betere plek kunnen nalaten aan de generaties na ons."

De Prijs Lucien De Coninck is naar **Michiel De Proost** gegaan, onderzoeker ethiek en bio-ethiek aan de VUB en de UGent. De prijs wordt afwisselend toegekend aan een ethicus en een bioloog die wetenschappelijk onderzoek combineren met een humanistisch,

maatschappelijk engagement. Michiel omschrijft zichzelf graag als 'bio-politiek-ethicus'. Hij verwijst daarmee naar zijn streven om een bio-ethiek te ontwikkelen met aandacht voor de politieke en cultuurfilosofische context.

De Prijs Léon Favvyts - Hugo Van den Enden is toegekend aan historicus **Niels De Nutte**, gastprofessor Praktisch Humanisme aan de VUB en medewerker van de studiedienst van deMens.nu. De prijs van de vereniging Recht op Waardig Sterven bekroont uitmuntend wetenschappelijk onderzoek naar euthanasie en de ethische discussies daarover. In zijn doctoraat reconstrueert De Nutte hoe het Belgische euthanasiedebat zich door de 20ste eeuw heen ontwikkelde. En opmerkelijk, zegt hij: "Euthanasie dook al in de jaren 1930 op in het publieke debat."

In maart is **Alex Klijn** (56) overleden. Filosoof, oud-leerkracht zedenleer, toegewijd, geëngageerd en jarenlang de stille kracht achter de Bond der Oud-Leden van 't Zal Wel Gaan, een Gentse vrijzinnige alumnivereniging. Philippe François, voorzitter van BOL: "Hij laat een grote leegte na. Hele generaties wist hij te begeistere."

In mei overleed **Frans Ramael** (76), gedurende jaren een trekkende kracht van de vrijzinnige gemeenschap in Vilvoorde. Een gedreven, geëngageerde man die zich ook inzette voor de Cultuurraad van de stad: "Als vrijzinnige in hart en nieren geloofde hij sterk in dialoog, verdraagzaamheid, kritisch denken en respect voor iedere mens."

Raymonda Verdyck is voorzitter van deMens.nu

Jongeren, jullie hoeven niet te kiezen voor eenvoudige antwoorden

Opgroeien in een tijd van overvloedige informatie, snelle oordelen en voortdurende prikkels. Het lijkt soms alsof er van jongeren verwacht wordt dat ze al duidelijk weten wie ze zijn en waar ze voor staan. Alsof twijfel een tekort is en zoeken een teken van zwakte. Niets is minder waar.

De wereld waarin jullie vandaag je weg zoeken, is complex, soms verwarrend en vaak tegenstrijdig. Net daarom kunnen eenvoudige verklaringen en stellige overtuigingen zo aantrekkelijk lijken. Ze bieden schijnbare helderheid in een landschap dat allesbehalve overzichtelijk is. Maar wie goed kijkt, merkt al snel dat die eenvoud vaak gepaard gaat met het wegduwen van nuance, met het sluiten van de deur voor andere perspectieven en met het verenigen van wat mens-zijn kan betekenen.

Twijfel, zoeken en herdenken zijn geen obstakels op weg naar een betekenisvol leven, maar vormen er juist de kern van. Ze dwingen tot reflectie, tot luisteren en tot het ontwikkelen van een eigen oordeel. Het vrijzinnig humanisme vertrekt precies vanuit dat vertrouwen: niet omdat het alle antwoorden kent, maar omdat het gelooft in de kracht van mensen om zelf te denken, te kiezen en verantwoordelijkheid op te nemen, zonder zich af te sluiten van anderen.

Vrijheid is daarbij nooit een individueel eindpunt. Ze krijgt pas betekenis in relatie tot anderen, in de manier waarop we met verschillen omgaan en in onze bereidheid om met elkaar in gesprek te blijven, ook wanneer dat moeilijk of ongemakkelijk wordt. In een samenleving waarin meningen

steeds vaker tegenover elkaar worden geplaatst, ligt jullie kracht misschien net in het weigeren van dat zwart-witdenken.

Jullie kunnen kiezen voor nuance, voor luisteren, voor het besef dat overtuigingen mogen groeien en veranderen. Dat vraagt moed, want het is eenvoudiger om zich vast te klampen aan zekerheden dan om te erkennen dat niet alles vastligt. Toch is het precies die open houding die ruimte creëert voor echte ontmoeting en voor een samenleving die niet uiteenvalt in kampen, maar gebouwd wordt op wederzijds respect.

Vrijzinnig humanisme wil geen pasklaar antwoord geven op de vragen die jullie bezighouden, maar biedt wel een richting. Het nodigt uit om kritisch te denken zonder cynisch te worden, om autonoom te zijn zonder de verbondenheid te verliezen, en om een eigen levenspad uit te tekenen dat tegelijk rekening houdt met de ander.

Op 24 oktober brengen we op het Vurig Verbonden Lichtfestival mensen samen die die overtuiging delen en in de praktijk willen brengen. Niet om één waarheid te verkondigen, maar om te laten zien dat er een open, mensgerichte en warme manier bestaat om in het leven te staan. Ook, en misschien vooral, in tijden van onzekerheid.

Jullie hoeven niet te kiezen voor de gemakkelijkste weg, noch voor de luidste stemmen. Jullie mogen kiezen voor diepgang. Voor verbondenheid. En voor het recht om te blijven zoeken.

Hoe kijken vrijzinnig humanisten naar de toekomst?

Mocht je het nog niet weten, op 24 oktober wordt iedereen die zich tot de vrijzinnig humanistische gemeenschap rekent massaal in De Schorre in Boom verwacht voor wat niet alleen een groots opgezet Vurig Verbonden Lichtfestival moet worden. Op die dag worden immers ook de inhoudelijke krijtlijnen voor de toekomst van onze gemeenschap onthuld. Op basis van een nieuwe Toekomstbevraging die binnen de georganiseerde vrijzinnigheid werd georganiseerd. We lichten alvast een tipje van de toekomstsluier op.

Dit jaar bestaat deMens.nu 60 jaar. In die periode lagen we als vrijzinnige gemeenschap mee aan de basis van tal van nieuwe wetgevingen rond ethische dossiers én eisten we in onze snel evoluerende en helaas ook meer gepolariseerde maatschappij, blijvende aandacht op voor zelfbeschikking, de vrijheid van denken, gelijkheid en menselijkheid.

Hier mogen we terecht trots op zijn. Maar we mogen niet op onze lauweren rusten. De uitdagingen blijven groot. En daarom hebben we als gemeenschap een duidelijke focus nodig, die breed gedragen wordt. Om die te kunnen uittekenen, organiseerde de studiedienst van deMens.nu een nieuwe Toekomstbevraging.

Het was immers al van in respectievelijk 1987 en 2000 geleden, dus nog voor de wet van 21 juni 2002 waarmee we werden erkend als levensbeschouwing, dat er werd gepeild naar wat er zoal leeft binnen onze vrijzinnige gemeenschap. Toen werden vooral de leden van een zevental lidorganisaties aan het werk gezet om een aantal thematische prioriteiten naar voren te schuiven.

De nieuwe Toekomstbevraging werd digitaal verspreid onder de personeelsleden, aangesloten organisaties, leerkrachten ze-

denleer en de vele vrijwilligers die binnen onze gemeenschap actief zijn. De voorbije maanden konden zij anoniem en ongezouten hun mening geven over zowel een aantal maatschappelijke thema's als over de dienstverlening van deMens.nu en de huisvandeMens. Om anno 2026 de evoluties binnen onze rangen te spotten en te duiden, verwachtingen in kaart te brengen en toekomstige strategische keuzes te onderbouwen.

Aan de nieuwe peiling namen meer dan duizend respondenten deel, waardoor een representatief beeld ontstaat van de thema's die vandaag als prioritair worden ervaren. De resultaten tonen zowel continuïteit als verschuivingen: vertrouwde vrijzinnig humanistische kernwaarden blijven richtinggevend, terwijl nieuwe accenten, met name bij jongere generaties, aan belang winnen.

Oud & jong

Als we kijken naar het profiel en de demografische gegevens van de respondenten bij zowel de vorige enquêtes als de Toekomstbevraging van begin dit jaar, duiken er wel enkele opmerkelijke vaststellingen op.

Daar waar in 2000 de gemiddelde leeftijd van de deelnemers midden de vijftig lag, blijkt dat bij de bevraging van 2026

Wat denkt Eva over de toekomst?

“We moeten nog meer inzetten op verbinding. Specifiek ook voor jongeren. We moeten plekken opbouwen waar elke jongere zichzelf kan zijn, waar ze nieuwe mensen kunnen leren kennen en zo samen dingen kunnen organiseren.”

*Eva Vervacke,
medewerker Dwaalzin*

bijna de helft van de respondenten zestigplusser is. De bevolkingspiramide van het Vlaamse Gewest mag dan ook wel het karakteristieke profiel van een verouderde bevolking vertonen met een brede top en smallere basis, met ruim vijftig procent blijken de ietwat meer grijzer wordende vrijzinnigen die werden geboren in of voor de babyboomjaren, toch wel wat oververtegenwoordigd in de nieuwe bevraging.

Daartegenover staat dat slechts 7 procent van de respondenten die deelnamen aan de nieuwe bevraging, jonger dan 30 is. In 2000 was 11 procent van de ondervraagden jonger dan 35.

Ook toen al sprak men van een verouderde leeftijdsstructuur van de vrijzinnige gemeenschap in vergelijking met die in Vlaanderen. Maar blijkbaar onderging onze gemeenschap de voorbije decennia toch nog een verdere ‘verzilvering’. Terwijl er tegelijkertijd onvoldoende jong bloed instroomde. Dit vormt alleszins een grote uitdaging naar de toekomst toe.

Wat denkt Nancy over de toekomst?

“Vroeger dacht ik: als je het geloof loslaat, ga je automatisch ruimer denkend worden. Vandaag moet ik vaststellen dat dat niet altijd het geval is. Heel veel mensen die hun geloof hebben losgelaten, keren zich naar een ander soort religie. Daarmee bedoel ik de TikTok-religie, de YouTube-religie. Ze gaan dan de meest bizarre zaken geloven, en dat baart me zorgen.”

*Nancy Brouckmans,
vrijwilliger huisvandeMens*

Vrouwen & vrijwilligers

Bij de bevraging rond de eeuwwisseling, kruisten 40 procent van de bevroegden het vakje vrouwelijk aan. Ruim een kwart eeuw later blijkt er toch een behoorlijke ommezwaai in de genderverhoudingen te zijn. De bevraging in 2026 leert ons dat 58 procent van de respondenten vrouw is. Veertig procent antwoordde man en één procent gaf aan non-binair te zijn.

Vlaanderen mag algemeen dan ook wel vrouwen als de grootste bevolkingsgroep tellen, het overwicht van vrouwen binnen onze gemeenschap, althans toch voor de deelnemers aan de bevraging, blijkt daar toch nog stevig boven te liggen.

Een pluim alvast ook voor de vrijwilligers die binnen onze gemeenschap hun vrije uren spenderen binnen een huisvandeMens of een van onze bijna veertig lidverenigingen. Zij toonden zich de

meest enthousiaste groep onder de bevroegden en kroonden zich met net geen veertig procent tot de grootste groep respondenten. Van nabij gevolgd door de sympathisantengroep en met ook nog op het podium onze leerkrachten zedenleer.

Vanuit onze lidverenigingen blijkt vooral het Humanistisch Verbond erin geslaagd de leden ertoe aan te zetten aan de bevraging te participeren. Met respectievelijk het Vermeylenfonds en Willemsfonds in hun spoor.

Oud & nieuw

De Toekomstbevraging omvatte ook een uitgebreide opsomming van diverse thema's die de respondenten al dan niet als prioritair konden aanklikken. Zij gaven deMens.nu een sterk gedragen inhoudelijke opdracht mee rond thema's als vrij en

© Jean Cosyn

Wat denkt Mario over de toekomst?

“De liefde voor de mens en meer mildheid, dat kan ons in de toekomst meer verbinden. Alle debatten moeten tegenwoordig zo hard zijn. Met het vrijzinnig humanisme streven we naar een open en vrije samenleving waar er plaats is voor verschillende meningen met respect naar elkaar.”

*Mario Van Essche,
voorzitter Humanistisch Verbond*

kritisch denken, democratie & samenleven en autonomie & zelfbeschikking. Deze drie domeinen vormen de top drie van kernthema's waar de achterban de grootste toekomstprioriteit aan geeft. En waar de organisatie in de toekomst haar strategische focus moet blijven versterken.

Hoewel thema's als humanisme wereldwijd en technologie & mensbeeld geen grote prioriteit krijgen, blijft er binnen de gemeenschap wel een duidelijke verwachting dat deMens.nu deze thema's opvolgt om maatschappelijke en ethische evoluties correct te kunnen duiden. Vooral kennis over AI wordt daarbij strategisch noodzakelijk geacht.

In vergelijking met voorgaande enquêtes verliezen klassieke strijdthema's zoals scheiding kerk & staat en het weren van religieuze tekens uit het openbaar domein wat terrein. De vrijzinnige prioriteiten verschuiven dus van een levensbeschouwelijke institutionele strijd naar positionering richting meer maatschappelijke en existentiële thema's. Zelfbeschikking, mensenrechten en kritisch denken blijven de kern van de georganiseerde vrijzinnigheid.

“De verjonging vormt alleszins een grote uitdaging naar de toekomst toe”

Doelgroepen

Hoewel er geen grote generationele verschillen zijn voor wat betreft de drie grote kernthema's, blijkt ook hier dat de jongere generaties ietwat andere accenten leggen. Vooral rond genderidentiteit, interlevensbeschouwelijke dialoog, mentale veerkracht en inclusie. Thema's als gelijke kansen, klimaat, mentaal welzijn en technologie scoren over het algemeen lager in de bevraging, maar worden ook hier opnieuw door jongeren relevanter geacht.

Wil deMens.nu de aansluiting met nieuwe vrijzinnige generaties verzekeren, dan moeten we ook durven inzetten op initiatieven binnen deze domeinen die zeer specifiek naar bepaalde doelgroepen gericht zijn.

Kortom: deMens.nu moet haar historische pijlers verder verzorgen en opvolgen, maar tegelijk evolueren naar een beleid dat intergenerationeel is, maatschappelijk relevant en duidelijk toekomstgericht is. De opdracht voor de komende jaren ligt inhoudelijk dus in het combineren van continuïteit

met vernieuwing, zodat de vrijzinnige beweging duurzaam en herkenbaar blijft voor zowel huidige als toekomstige generaties.

Samenwerken & verbinden

In een laatste luik van de Toekomstbevraging werd gepolst naar hoe we de vrijzinnige gemeenschap meer op de kaart kunnen zetten en waarop vanuit deMens.nu sterker moet worden ingezet. Opvallend daarbij is de grote vraag naar initiatieven om de vrijzinnige gemeenschap te verbinden en met de diverse actoren binnen de gemeenschap via gemeenschapsvorming, campagnes en lezingen, workshops of themadagen gezamenlijk aan de slag te gaan.

“Zelfbeschikking, mensenrechten en kritisch denken blijven de kern van de georganiseerde vrijzinnigheid”

Zoals ook bij de inhoudelijke bevraging bleek, werd ook hier duidelijk gevraagd om in de toekomst (nog) meer in te zetten op jeugdwerking én bovenal werk te maken van een veel grotere verankering van de lokale afdelingen van de lidorganisaties door de samenwerking met de huizenvandeMens te intensifiëren.

Tot slot wordt het aanbod aan plechtigheden als ruim ingeschat, maar is er meteen ook wel de vraag om ook voor andere 'levensmomenten' een ritueel te voorzien, met overgang naar volwassenheid, pensionering en gendertransitie als koplopers binnen het zeer ruime aantal suggesties.

*Jérémy Celen, Wouter Goemaere en
Gunter Joye*

Wat denkt Jetske over de toekomst?

“Ik kijk eigenlijk vrij positief naar de toekomst. Ik weet dat dat niet echt in de mode is, maar ik denk dat er al heel wat dingen positief aan het veranderen zijn. In verschillende landen worden mensenrechten beter beschermd dan vroeger. Maar dat wil niet zeggen dat al het werk af is.”

*Jetske Verbiest,
leerkracht niet-confessionele zedenleer*

Via de website van deMens.nu kan je het uitgebreide rapport lezen, waarin de belangrijkste bevindingen uitvoerig worden besproken.

www.deMens.nu/toekomstbevraging

“Elke leerling zou zedenleer moeten krijgen”

Lorentia Veppi (33) is moeder, influencer en leerkracht niet-confessionele zedenleer. Alles wat ze doet zit vol energie, empathie en humor. Met haar tweede boek over ‘ongefilterd moederschap’ geeft ze opnieuw een inkijk in hoe het écht is om moeder te zijn. Veppi is dan ook een ideale vrijzinnige gesprekspartner: “Ik dacht die eerste week van mijn moederschap: wat heb ik gedaan?”

Lorentia Veppi geeft al tien jaar niet-confessionele zedenleer. Vandaag neemt ze even een korte pauze van haar lesopdracht om zich te focussen op haar andere voltijdse engagementen: moeder en influencer. Op haar Instagram-account met meer dan 220.000 volgers prikt ze moeiteloos de perfecte ouderfilter door. Ze heeft net haar tweede boek uit rond ‘ongefilterd moederschap’, met deze keer peuterchaos en knuffels als rode draad. “Het boek is bedoeld als hart onder de riem. Niet alleen voor mama’s, maar ook papa’s of mensen die nog twijfelen: wil ik wel kinderen? Gewoon om met een hoek af naar het ouderschap en de realiteit te kijken. We maken als ouder vaak dezelfde dingen mee. Maar toen ik mama werd in 2021 was alles op sociale media zo ‘zeemzoet en prachtig mooi’. Die ervaring had ik totaal niet. Die eerste week dacht ik echt: wat heb ik gedaan? Wenen, janken... Ik zag mijn baby eerder als: ik moet die in leven houden, niet meteen als ‘my sweet little baby’. Dat groeide gelukkig snel, en mijn kind is natuurlijk het beste wat er is. Maar toen voelde ik me wel alleen, zeker als je online alleen de happy kant ziet. Daarom wilde ik mijn eerlijkheid delen. Zo is dat gegroeid, met sketches ‘met een hoek af’ die heel herkenbaar bleken. Mijn boek is geen handleiding, want daar geloof ik niet in: elk kind en elke ouder is anders. Ik vertel gewoon mijn eigen verhaal. Het is vooral erkenning, een hart onder de riem en wat luchtigheid in het ouderschap.”

Deze ochtend was ik nog ruzie aan het maken met mijn 4-jarige omdat ze de kleren die klaarlagen niet wou aandoen. Delen we zulke verhalen nog te weinig?

Ik voel jouw pijn. Kledij en eten: *it’s still hell*. Avondeten heb ik al losgelaten: mijn dochter heeft drie gerechten die ze eet en dat geef ik gewoon, voor mijn eigen gemoedsrust.

Mensen hebben altijd een oordeel klaar. Ik ook, ik ga niet doen alsof ik heilig ben. Maar je krijgt al gauw opmerkingen zoals: ‘Hoezo heeft die kleine geen sokken aan?’ Dan denk ik: dacht je dat hij ging sterven zonder sokken? Mensen bedoelen het goed, maar er is een verschil tussen tips en dat belerende vingertje. En die oordelen zijn soms zo hard dat je niet durft toe te geven: het lukt me niet. Online is dat nog erger: toetsenbordriders die alles nog pittiger of vuiler zeggen. En als mens zijn we daar gevoelig voor. Wat ik geleerd heb, in het ouderschap en in het leven: je moet eigenlijk niet te veel geven om wat anderen denken. Een kind dat geen groenten eet of een woedeaanval krijgt: iedereen maakt dat mee.

Je stelt je ook wel kwetsbaar op in je video’s. Is dat iets dat je hebt moeten leren?

Ik heb eigenlijk nooit veel schaamte gehad. Als kind was ik al de clown van de klas, altijd de lollige. Ik wil gewoon

mensen laten lachen. Nu merk ik dat nog: in een groep of op een feestje wil ik dat mensen zich goed voelen bij mij. Dat is belangrijk voor mij, ook omdat ik zelf graag op mijn gemak ben bij anderen. Ik lees ook heel fel de sfeer in een kamer, dus ik ben daar gevoelig aan. Online zie je dat ook: in mijn sketches zie ik er niet altijd uit. Pyjama, *flyaway hair* ... gewoon om te tonen: we zijn allemaal mensen. Je ziet er niet altijd geweldig uit en je voelt je ook niet altijd zo. Dat is misschien verfrissend in een online wereld waar alles vaak zo afgelikt is. Ik volg dat zelf ook niet graag, ik heb liever een *reality vibe*.

Was het vroeger eenvoudiger om ouder te zijn dan vandaag?

Ik vind het een beetje dubbel. Als ik naar mijn mama kijk: zij was heel gevoelig voor meningen van anderen, alles moest perfect zijn. Tegelijk was het ook gewoon: je bent vier, luisteren, en klaar. Een pantoffel tegen je hoofd en gedaan. Zo ben ik opgevoed. En ik ben oké, *by the way*.

“Zedenleer
verruimt echt blikken
en creëert verbinding”

Vandaag weten we veel meer over de ontwikkeling van een kind. Als een kind een driftbui heeft, kunnen we dat plaatsen. We hebben veel meer bronnen: je kunt iemand sturen, bellen, dokter Google raadplegen ... Dat lost het niet meteen op, maar je begrijpt het wel beter. In die zin is het misschien makkelijker geworden.

Maar tegelijk is het moeilijker door de maatschappelijke druk, zeker op vrouwen. Alles moet gecombineerd worden. Mijn mama was huismoeder, die had overdag meer ruimte. Nu verwacht men na de bevalling: ga maar zo snel mogelijk terug werken. Dat vond ik zelf heel moeilijk.

Wat pas je uit je eigen opvoeding ook toe?

Zelfstandigheid. Ik kan me niet herinneren dat mijn mama ooit met mij speelde. Ik was de jongste van drie: de derde volgt gewoon. Ik was zeven, smeerde mijn eigen boterhammen, maakte mijn boekentas en ging zelf naar school. Mijn mama sliep soms nog, ik durfde haar zelfs niet wakker maken. We zijn best hard en pittig opgevoed, maar daardoor ben ik wel heel zelfstandig geworden.

Lorentia Veppi: “Ik heb geleerd om te focussen op de kleine dingen: straks mijn dochter ophalen en haar blij gezicht zien omdat we naar de kermis gaan ... Daar word ik zelf ook gelukkig van.”

Dat wou ik ook meenemen naar mijn eigen dochter: dat ze zichzelf kan bezighouden, dat ze niet constant geprikkeld moet worden. Ik wou geen kind dat de hele tijd aan mij hangt. En dat is goed gelukt: ze speelt mooi alleen. Terwijl ik vaak hoor dat kinderen vandaag constant beziggehouden moeten worden, vol hobby's en geplande weekends. Ik heb net het omgekeerde: weekend is om te rusten, op het gemak thuis zijn.

Ik probeer haar ook kleine dingen zelf te laten doen: ‘doe je pyjama maar aan’. Hoe dat dan gebeurt, maakt niet uit, *small steps*. Maar zo leert ze wel verantwoordelijkheid. Dat ze later haar plan kan trekken, dat vind ik belangrijk.

En ook: opkomen voor jezelf. Ik wil haar niet bepamperen, want de wereld is soms *cruel*. Ze krijgt alle liefde, maar ze moet ook luisteren en ze zal niet altijd haar zin krijgen. En soms zeg ik ook gewoon: nee, mama is moe, ik doe het nu niet. Dat ze ook leert: niet alles draait rond haar. Dat zijn kleine dingen, maar wel dingen waar ik bewust op let in mijn opvoeding.

Wat veel mensen niet weten: je geeft al jarenlang niet-confessionele zedenleer.

Ja, zedenleer is echt het mooiste vak dat er is. Ik vertrek heel sterk vanuit mijn leerlingen en we hebben een vrij leerplan, waar ik heel dankbaar voor ben. Ik merk op: mensen die denken ‘ah zedenleer, ik ga hier gewoon een verhaaltje vertellen’, die lopen tegen de lamp. En dat is maar goed ook, want ons vak mag echt serieuzer genomen worden. Ik vind het immens belangrijk vandaag, omdat we inspelen op actualiteit en op wat er leeft bij leerlingen. Ze vertellen hun verhaal bij ons. Die band met leerlingen is sterk, ook omdat ik zelf niet de stereotiepe leerkracht ben: open, vrij, alle meningen tellen. Als leerkracht geef je ook iets mee over het leven, waarden en normen. Een stuk opvoeding gebeurt echt in onze lessen.

Heb je zelf zedenleer gevolgd?

Nee, ik ben gedoopt en vrij christelijk opgevoed, maar ik had al jong zoiets van: klopt dit wel? Ik herinner me dat mijn zus uit de kinderbijbel las en dat ik dacht: huh? Dat kan toch niet? Toen ik op de hogeschool hoorde wat zedenleer inhield, dacht ik: dit is gewoon wie ik ben. Die opleiding heeft echt mijn blik verruimd. Ik vond dat super interessant. Het was niet altijd makkelijk, zeker niet om gevoelige thema's over te brengen aan jongeren. Maar al doende leert men. In de praktijk wist ik na een jaar al: ik wil dit fulltime doen. Ik had het geluk dat die kans er was, en ondertussen sta ik al tien jaar voor de klas en doe ik het nog altijd heel graag.

Lorentia Veppi: “Als leerkracht zedenleer geef je ook iets mee over het leven, waarden en normen. Een stuk opvoeding gebeurt echt in onze lessen.”

De regering wil besparen op levensbeschouwelijk onderwijs, al heeft de Raad van State daar nu een stokje voor gestoken. Hoe kijk je daarnaar?

Ik zou bijna zeggen: elke leerling zou zedenleer moeten krijgen. Soms vind ik het jammer dat ik kleine klasjes heb, ik zou liefst alle leerlingen willen bereiken. Omdat zedenleer echt blikken verruimt en verbinding creëert. Zeker vandaag, met alles wat er speelt in de samenleving, raakt ons vak thema's aan die niet in andere vakken aan bod komen. Dus ja: ik wil gewoon dat ze van ons vak afblijven.

Wat brengt de toekomst?

Ik had nooit verwacht dat ik ooit een boek zou schrijven, en nu heb ik mijn tweede uit. Ik leef eigenlijk heel fel van dag tot dag, zeker sinds ik mama ben. Dat klinkt cliché, maar voor mij voelt het echt alsof ik zo de zin van het leven heb ontdekt. Vroeger was het werken, werken, werken. Maar op je werk ben je vervangbaar. Als ik daar wegval, staat er morgen iemand anders. Maar thuis is dat anders. Daar weet ik: mijn kind en mijn partner gaan mij missen. Dus ik heb geleerd om te focussen op de kleine dingen: straks mijn dochter ophalen en haar blij gezicht zien omdat we naar de kermis gaan ... Daar word ik zelf ook gelukkig van. Ik denk dat ik nog nooit zo gelukkig ben geweest als sinds ik mama ben.

Bert Goossens
foto's © Dimitri De Smet

‘Ongefilterd
moederschap:
peuterchaos en
knuffels’
van Lorentia
Veppi verscheen
bij Lannoo

Welke culturele werken kan een vrijdenker absoluut niet missen? Muzikant Frank Vander linden van De Mens maakt zijn selectie

The Old Oak van Ken Loach

De film *The Old Oak* van Ken Loach raakte me meer dan ik had verwacht. Bij hem moet je niet zijn voor grote cinema, maar voor indringende verhalen die je echt bewegen en je bijna vanzelf aanzetten tot engagement. Door de jaren heen is Loach milder geworden, minder militant, maar nog altijd gedreven door een diepe menselijkheid.

In *The Old Oak* volgt hij een Engelse cafébaas uit een verarmd dorp, iemand bij wie veel is mislukt: zijn relatie, zijn band met zijn zoon, zijn toekomst. Wanneer Syrische vluchtelingen zich in het dorp proberen te settelen, vindt hij, bijna toevallig, een nieuw doel in het helpen van deze mensen. Zijn motivatie is oprecht, maar ook verbonden met zijn eigen leegte en mislukkingen. Terwijl hij hen probeert te ondersteunen, wordt hij tegengewerkt door de lokale bevolking: een working class gemeenschap die zich vijandig opstelt tegenover nieuwkomers en duidelijk worstelt met racisme en angst voor verandering.

Wat mij raakt, is dat de film geen grote conclusies trekt. Hij laat je gewoon even stilstaan. Ik betrapte mezelf erop dat ik eerst dacht: alweer zo'n grauwe, miserabilistische Engelse film. Maar zonder Hollywoodsentiment laat Loach je toch met een goed gevoel achter of beter: met het gevoel dat je iets hebt ingezien.

Robert Doisneau

Onlangs bezocht ik in La Boverie in Luik de fototentoonstelling van de Franse fotograaf Robert Doisneau. Ik kende veel van zijn iconische beelden van het Parijse straatleven al uit fotoboeken, maar daar kwamen ze pas echt tot hun recht. Je kijkt niet alleen naar de technische perfectie, maar ook naar een verleden dat heel even terugkomt.

Voor de foto's van spelende kinderen bleven hangen, bijna *Quick en Flupke-achtig*, kinderen die op straat plezier maken met iets onnozels. Je weet dat die wereld niet meer bestaat, en toch raakt het je. Geen goedkope nostalgie, maar een zacht, melancholisch gevoel dat tegelijk pijn doet en goed doet.

Dat maakt het zo bijzonder: je kijkt naar een foto, maar eigenlijk kijk je naar tijd die opnieuw zichtbaar wordt.

Frank Vander Linden © Guy Kokken

John and Paul

A Love Story in Songs van Ian Leslie

Sedert enkele jaren lees ik bijna uitsluitend non-fictie. Fictie irriteerde me plotseling: als een roman opende met "Meneer X was 63 toen hij ...", haakte ik af. Wat heb ik met meneer X te maken? Het schijnt niet ongewoon te zijn voor mensen van mijn leeftijd. Misschien is het een fase, maar voorlopig zit ik er nog middenin.

Het non-fictieboek dat me recent het meest heeft verrast, is *John and Paul* van Ian Leslie. Muziek bepaalt mijn leven sinds mijn vijftiende, en Leslie schrijft over de muziek van The Beatles met een precisie die me meteen meeneemt. Ik kan nog altijd plezier beleven aan lectuur over de kleinste details van muziekopnames. Ik geloof dat je via een obsessie, voor muziek, kunst, strips, of wat dan ook, de wereld kunt begrijpen. Omdat in het detail het universele schuilt.

**“ In het detail
schuilt het universele ”**

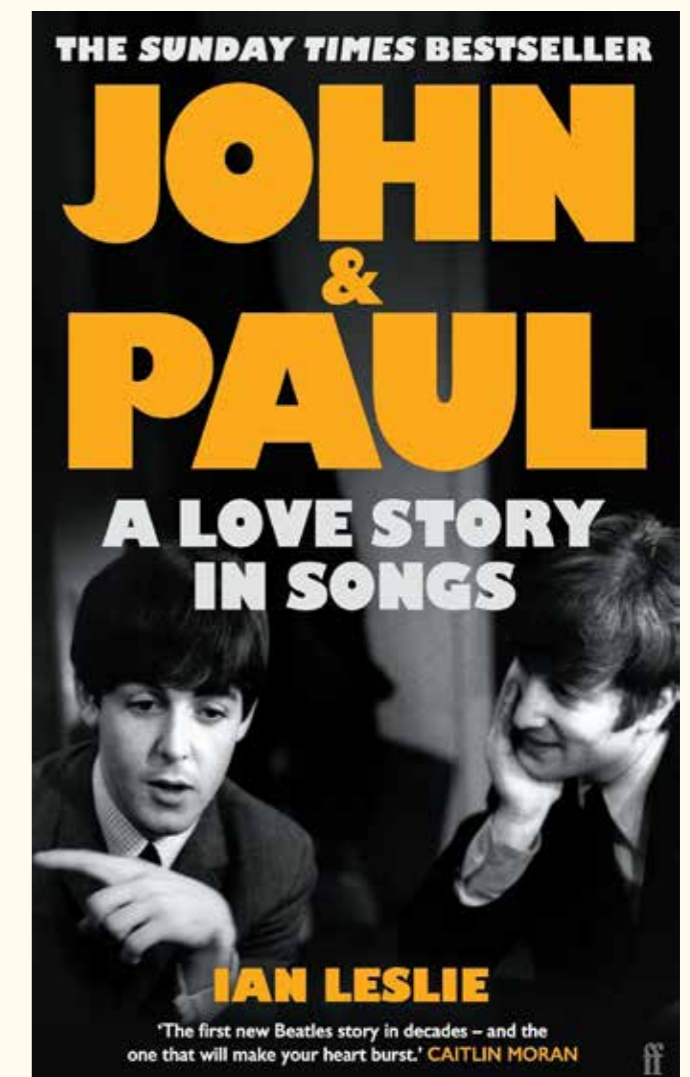
Leslie fileert de relatie tussen Lennon en McCartney. Hun vriendschap, rivaliteit, samenwerking. Hij ontkracht of bevestigt clichés met overtuigende, solide argumenten, die tegelijk poëtisch en fijngevoelig zijn.

Voor mij bevat dat boek, in de tien pagina's over *Hey Jude*, misschien wel de meest onthullende zinnen die ik ooit over muziek én menselijke relaties heb gelezen.

Het boek toont hoe toevallig én onvermijdelijk hun ontmoeting was. Twee jonge gasten in dezelfde stad, die elkaar net zo goed hadden kunnen mislopen, tot die ene namiddag waarop Paul naar een optreden van John ging. Als hij daar niet was binnengewandeld, was de geschiedenis anders verlopen.

Die gedachte ontroert me: hoe één ontmoeting zo'n ontploffing kan veroorzaken, bij henzelf, bij luisteraars, bij andere muzikanten. Je kunt gerust zeggen dat het een wereldgebeurtenis was.

Joke Goovaerts

“ Trouwen zonder god, maar mét mensen ”

Steeds meer koppels kiezen voor een relatieviering die niet draait om traditie of religie, maar om hun eigen verhaal. Een moment dat vertrekt vanuit gesprekken, waarden en verbondenheid. Bij het huisvandeMens vinden ze precies dat: een persoonlijke ceremonie waarin twee mensen centraal staan. Twee koppels vertellen hoe zo'n vrijzinnig humanistische viering voor hen het verschil maakte.

Britt en Akamba

Lukas en Fien

Britt en Akamba

Toen Britt (30) en Akamba (30) elkaar tien jaar geleden via Tinder leerden kennen, was het allemaal nog speels en ongedwongen. “We hadden al van elkaar gehoord”, vertelt Britt. “Maar Tinder zorgde ervoor dat we elkaar écht zagen.” De eerste maanden waren een dans van aantrekken en loslaten: examens, drukke agenda's, periodes van stilte en dan weer lange gesprekken. Toch groeide er iets dat sterker was dan die tussenpauzes. Ze gingen wandelen, naar de cinema, zelfs op date in de bibliotheek.

Op een dag stuurde Britt hem een meme van Chris Brown: What are we? “Dat was het moment waarop we allebei voelden: dit is niet zomaar iets”, zegt Akamba. Vanaf dan werd hun relatie een verhaal van samen zoeken, samen groeien en samen keuzes maken.

“ Het voelde helemaal
als óns verhaal ”

Britt en Akamba over hun huwelijksceremonie via het huisvandeMens in Hasselt: “Iedereen zag dat dit bij ons paste.”

Trouwen in Kopenhagen: noodzaak én vrijheid

Toen ze wilden trouwen, botsten ze in België op administratieve muren. Akamba had als kind geen officieel geboortecertificaat. “Je voelt je dan precies minder welkom”, zegt Britt. “Maar in Denemarken kijken ze anders naar koppels.” Ze trouwden er in alle eenvoud, zonder familie, maar met veel betekenis. “Het was bandwerk, maar toch bijzonder”, zegt Akamba. “We maakten het zelf mooi.”

Een viering die wél helemaal klopte

Terug in België wilden ze een ceremonie die voelde als hén: warm, persoonlijk en vrij van religie. Via een vriendin kwamen ze bij het huisvandeMens terecht. “Geen opgelegd script”, zegt Britt. “Gewoon een verhaal van mensen over mensen.”

Met consulent Jana voerden ze twee diepgaande gesprekken. Ze vertelden over hun humor, hun geschiedenis én over moeilijke momenten, zoals het overlijden van Akamba's mama. “Jana luisterde echt”, zegt Britt. “Ze vroeg hoe we dat verlies een plek wilden geven. Niet zwaar, maar betekenisvol.”

De ceremonie werd een warme, intieme viering in een tuin in Diepenbeek, met muziek, speeches, een stoel voor Akamba's mama en een zacht ballonnenmoment. “Het was het enige onderdeel van onze trouwdag waarover ik geen stress had”, lacht Britt. “We wisten dat het klopte.”

Hun families, van vrijzinnig tot katholiek, waren geraakt door de authenticiteit. “Iedereen zag dat dit bij ons paste”, zegt Akamba. “En dat was genoeg.”

Fien en Lukas klopten aan bij het huisvandeMens in Ronse:
 "We wilden geen stijve bedoening. Geen ceremonie die voelt alsof ze voor iedereen hetzelfde is."

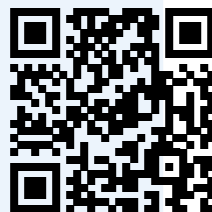
Fien en Lukas

Acht jaar geleden vertrokken Fien (35) en haar nicht naar Zweden voor een kanovakantie vol stilte en natuur. Lukas trok met vrienden dezelfde richting uit, maar dan met tenten, pintjes en een stevig plan. "Van de organisatie moesten Fien en haar nicht één dag met ons meevaren", vertelt Lukas (33). "Om te tonen dat ze hun plan konden trekken."

Die ene dag werd het begin van hun relatie. "Wij wilden vooral rust", lacht Fien. "Maar Lukas is niet meer van onze zijde geweest." Opvallend genoeg woonden ze in België al jaren niet ver van elkaar. "Dat we elkaar dan net in de Zweedse wildernis tegenkomen, maakt het voor ons extra bijzonder", zegt Fien.

Wil jij de liefde vieren? Vrij en helemaal echt. Of het nu gaat om een huwelijk, jubileum of gewoon omdat de liefde gevierd mag worden.

Maak een afspraak in een huisvandeMens in jouw buurt.

Van voorzichtig aftasten naar voluit kiezen

Terug thuis wilden ze het rustig aanpakken. Lukas zag "wel potentieel", maar gaf Fien de ruimte die ze nodig had. Toch stuurde ze diezelfde avond al: "Morgen pintje drinken?" Dat bericht hangt vandaag ingekaderd in hun huis.

Vanaf dan zagen ze elkaar bijna dagelijks. Fien twijfelde eerst nog om haar zelfstandigheid op te geven, maar trok toch snel bij Lukas in. "Ik ben niet iemand die zomaar springt", zegt ze. "Maar met Lukas durfde ik dat wel."

Het aanzoek kwam onverwacht, op de Grote Markt van Ronse, onderweg naar de nachtwinkel voor chips. "Ik geloofde hem gewoon niet", lacht Fien. "Maar het werd toch een volmondige ja, en twee zakjes chips."

Een viering die vertrekt vanuit gesprekken

Een klassieke trouw zagen ze niet zitten. "Ik wou geen stijve bedoening", zegt Lukas. "Geen ceremonie die voelt alsof ze voor iedereen hetzelfde is." Hij had eerder al vrijzinnige ceremonies meegemaakt en wist dat het anders kon.

"We kiezen liever voor een trouw die vanuit gesprekken start"

Bij het huisvandeMens kwamen ze terecht bij vrijwilliger Hilde. "Het eerste gesprek voelde meteen heel warm", vertelt Fien. "Ze stelde de juiste vragen, en het ging vanzelf." Tijdens de gesprekken leerden ze ook bewuster praten over hun waarden: open communicatie, eerlijkheid en elkaar blijven zoeken, ook wanneer het moeilijk gaat. Vandaag combineren ze Lukas' revalidatie na een zwaar motorongeval met verbouwingstress. "We hebben echt moeten leren communiceren", zegt Fien. "Maar dat is net wat ons sterk maakt."

Muziek als taal van verbinding

Tijdens hun ceremonie wisselden ze geloften en ringen uit, maar vooral muziek speelde een grote rol. Lukas komt uit een muzikale familie, en verschillende familieleden traden live op. "In mijn familie zijn geen grote sprekers", zegt hij. "Maar via muziek konden ze zich wel uitdrukken."

Het nummer *She Goes Nana* van The Radios kreeg een centrale plek, een soundtrack van hun verbouwingen én hun engagement.

Twee jaar later kijken ze met veel warmte terug. "Het toeval heeft ons samengebracht", zegt Lukas. "En die viering heeft ons nog dichter bij elkaar gebracht."

Geert Dewaele en Bert Goossens

Vrijzinnig humanistisch consulent Linde Waeyaert

Wat maakt een vrijzinnig humanistische relatieviering zo persoonlijk?

Vrijzinnig humanistisch consulent **Linde Waeyaert** begeleidt koppels die bewust kiezen voor een niet-religieuze, maar wél betekenisvolle ceremonie. "Onze plechtigheden zijn er voor mensen die zich herkennen in vrijzinnig humanistische waarden", zegt ze. "Zelfbeschikking, vrijheid, respect en solidariteit staan centraal."

Het traject start met een kennismakingsgesprek waarin wordt gekeken waarom een koppel bij het huisvandeMens aanklopt en of er een goede match is. Daarna volgt een verdiepend gesprek waarin het verhaal van het koppel centraal staat: wat delen ze, waarin verschillen ze, waarom willen ze dit engagement aangaan?

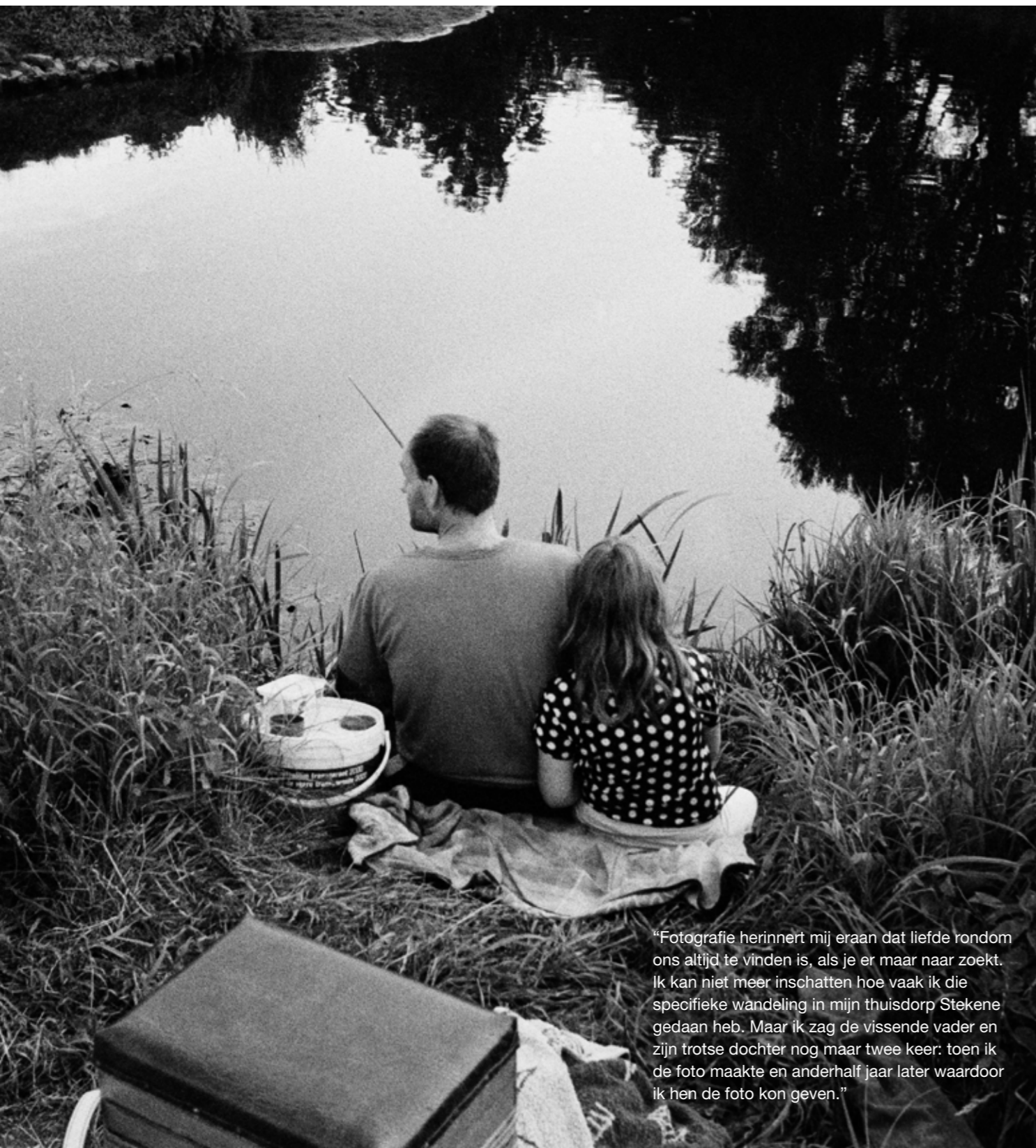
"We vertrekken echt vanuit de mensen zelf"

Elke ceremonie is anders. Romantisch, sereen, humoristisch of speels - alles kan, zolang het authentiek is. "We bespreken ook het rituele aspect: ringen, geloften, symbolische elementen", legt Linde uit. "Op basis van die gesprekken schrijven we een persoonlijke tekst. We vragen niet zomaar aan ChatGPT: schrijf eens een huwelijksplechtigheid. We vertrekken echt vanuit de mensen zelf."

Het resultaat is een viering die niet draait om vorm, maar om verbinding. Een moment dat toont wie twee mensen zijn en hoe ze samen in het leven staan.

Tibo De Saegher

Een fotograaf met een bijzonder oog voor mensen geeft ons een blik door de lens

"Fotografie herinnert mij eraan dat liefde rondom ons altijd te vinden is, als je er maar naar zoekt. Ik kan niet meer inschatten hoe vaak ik die specifieke wandeling in mijn thuisdorp Stekene gedaan heb. Maar ik zag de vissende vader en zijn trotse dochter nog maar twee keer: toen ik de foto maakte en anderhalf jaar later waardoor ik hen de foto kon geven."

Tibo De Saegher over zichzelf: "Ongeveer negen jaar geleden zakte ik door mijn knie tijdens het skateboarden en zocht ik noodgedwongen naar een nieuwe hobby. Impulsief kocht ik zo mijn eerste camera en sindsdien heb ik nooit meer omgekeken."

Wie mij kent, weet dat ik altijd een camera bij heb en dat idee tot vervelens toe verdedig. Naast het feit dat ik het proces zelf leuk vind, helpt fotografie mij om mezelf en de wereld beter te begrijpen. Ik probeer het leven in deze complexe wereld vast te leggen, de simpele momenten van vreugde, de verlamme momenten van verdriet en alles daartussenin. Sommige mensen raken geobsedeerd door hoe de wereld zou kunnen zijn, ik ben geobsedeerd door wat ze nu al is."

"Ik hou van foto's die meer vragen stellen dan ze beantwoorden. Dit is een perfect voorbeeld. Het beeld speelt zich af tijdens de Gentse feesten, wat op zich genoeg zegt. Hoe de auto daar gekomen is en wat hij daar doet, wist niemand mij te zeggen, ook de meneer niet die ik in het beeld als 'eigenaar' gebruikte."

"Ik woonde 7 jaar in Gent en zocht obsessief naar een foto die de sfeer van de stad en haar inwoners omvat. Dit is het dichtste dat ik gekomen ben. Op een zomeravond, na uren rond te lopen zonder één foto te maken, stootte ik op een spontane danscursus tussen de zuilen van campus Aula. Passanten mochten simpelweg aansluiten."

Foto op de backcover
"Ik vermijd normaal gezien toeristische trekpleisters maar kan niet ontkennen dat ze iconisch zijn voor een reden. Waar de meesten vol verwondering hun fotogalerij volder met foto's van het monument, kon het deze jongeman duidelijk allemaal gestolen worden. Verveling kan overal."

“**Waarom zouden jonge mensen niet opnieuw kunnen opstaan tegen onrecht?**”

Moraalfilosofen Dirk Verhofstadt (70) en Johan Braeckman (61) gingen samen op zoek naar wat het betekent om mens te zijn. Hun vele gesprekken mondden in 2021 uit in een eerste boek. Nu is er ook een opvolger met beschouwingen over taal, geweld, maakbaarheid, vrije wil en zingeving. “We moeten de liberale democratie opnieuw militant verdedigen.”

We ontmoeten twee van de bekendste denkers van Vlaanderen in het Vrijzinnig Centrum in Ronse, waar ze tijdens een korte tournee door Vlaanderen hun nieuwste boek voorstellen. De filosofen leerden elkaar zestien jaar geleden beter kennen toen Braeckman promotor werd van Verhofstadts doctoraatsonderzoek over de morele verantwoordelijkheid van paus Pius XII tijdens de Tweede Wereldoorlog. De werkrelatie groeide al snel uit tot een hechte vriendschap. Verhofstadt was niet aan zijn proefstuk toe:

“Met Etienne Vermeersch heb ik eerder al *Een zoektocht naar waarheid* geschreven. Daarna volgde een boek met Paul Cliteur over *Een zoektocht naar harmonie*. Zo kwam ik haast vanzelf uit bij *Een zoektocht naar menselijkheid*, samen met Johan.”

Johan Braeckman: “De hoofdstukken in de twee boeken sluiten nauw aan bij de wijsgerige antropologie, een discipline binnen de filosofie die draait rond vragen als: Wat betekent het om mens te zijn? Wat zijn de kernaspecten van de mens? En mogen we daaraan sleutelen? Mensen zijn onder meer vatbaar voor irrationalisme en geweld en beschikken over zeer bijzondere vermogens zoals taal en grootschalige samenwerking. Dat roept vragen op over wat we daarmee kunnen en mogen aanvangen.”

Het eerste hoofdstuk staat stil bij het belang van taal. Jullie stellen dat menselijke taal fundamenteel verschilt van die van dieren. Hoe bedoelen jullie dat?

Johan: “Menselijke taal noemen we natuurlijke taal: ze ontwikkelt zich spontaan bij kinderen. Taal heeft meerdere functies: communicatie, uiteraard, maar ze maakt ook intense en langdurige samenwerking mogelijk. Mensen kunnen via taal taken coördineren op een niveau dat andere diersoorten niet bereiken. Chimpansees en andere dieren communiceren ook, maar niet met natuurlijke taal. Zij botsen snel tegen de grenzen van hun communicatiesysteem aan. Een belangrijk verschil is wat de Amerikaanse filosoof Noam Chomsky ‘recursie’ noemt: wij kunnen zinnen blijven uitbreiden met bijzinnen en extra betekenislagen. We gebruiken ook metaforen, humor, creëren dubbelzinnigheden en voegen tussen de regels betekenis toe. Dat vermogen zie je niet terug bij andere diersoorten. Sommige dieren beschikken misschien over een soort prototaal, maar ze missen de complexiteit van natuurlijke menselijke taal. Let wel: hun communicatiemogelijkheden zijn doorgaans uitstekend aangepast aan hun ecologische en sociale niches.”

Johan Braeckman (rechts): “Zelfs wie zichzelf een wereldburger noemt, supportert tijdens een WK toch spontaan voor de ‘eigen’ ploeg.”

Een minder mooie kant van de mens is geweld. We zien ook vandaag mechanismen van ontmenselijking opduiken die leiden tot extreme vormen van geweld.

Dirk Verhofstadt: “Johan legt in het boek uit dat de mens niet van nature een vreedzame ‘nobeles wilde’ is, zoals Frans Verlichtingsfilosoof Jean-Jacques Rousseau dacht. Archeologisch onderzoek toont aan dat geweld altijd bestaan heeft. We bespreken in het boek ook historische figuren zoals Alexander de Grote en Dzjengis Khan, die enorm veel geweld gebruikten.”

Johan: “Belangrijk is te beseffen dat ook gewone mensen in korte tijd tot vreselijke daden kunnen komen, onder meer door het ontmenselijken van anderen.”

Dirk: “Een interessant voorbeeld is het Reserve Politiebataljon 101, onderzocht door historicus Christopher Browning. Dat waren ongeveer vijfhonderd gewone burgers: bakkers,

slagers, schoenmakers, mannen met vrouw en kinderen. Zij werden ingezet bij ‘de Holocaust met kogels’: massale executies van Joden, in de tijd dat de vernietigingskampen nog niet operationeel waren. Hun commandant Wilhelm Trapp zei vooraf dat wie niet wilde deelnemen aan die ‘onaangename taak’ een stap naar voren mocht zetten en andere opdrachten zou krijgen. Slechts twaalf mannen deden dat.”

Johan: “Belangrijk: er was aan die beslissing geen straf verbonden.”

Dirk: “De anderen raakten snel betrokken bij de massamoorden. Ze voerden zelfs ‘rationele’ discussies over praktische details: schiet je eerst de moeder dood of eerst het kind? Na verloop van tijd trad gewenning op. Het werd bijna een dagelijkse routine. Achteraf rechtvaardigden velen hun daden ook tegenover zichzelf en naar de buitenwereld toe. Dat toont hoe gewone mensen, liefhebbende vaders en

echtgenoten, in een bepaalde context kunnen veranderen in massamoordenaars. Ze hebben direct en indirect meer dan 70.000 mensen gedood.”

Johan: “Heel dat verhaal toont welke mechanismen daarbij een rol spelen: ontmenselijking door propaganda en haatspraak, een sterk vijandbeeld, gehoorzaamheid, ideologie en een scherp onderscheid tussen een binnen- en buitengroep. Mensen geloofden echt dat de anderen een bedreiging vormden. Sommigen zeiden zelfs: ‘Ik moest die kinderen wel doodschieten, anders zouden zij later mijn kinderen doden.’

Het belangrijke punt is niet dat we gedoemd zijn om dat telkens opnieuw te herhalen. Integendeel, omdat we die mechanismen kennen, kunnen we ze ook herkennen en proberen te voorkomen. Genocidespecialisten kunnen vaak vrij goed voorspellen wanneer een samenleving gevaarlijk begint te ontsporen.”

In het boek halen jullie ook onderzoek van de Britse antropoloog Robin Dunbar aan. Hoe helpt dat om onze menselijke verbinding én verdeeldheid beter te begrijpen?

Johan: “Robin Dunbar berekende dat mensen ongeveer 150 personen echt goed kunnen kennen. Hij vat dat samen met een boutade: als je een restaurant binnenstapt en iemand ziet zitten die tot die groep behoort, dan ga je niet gewoon vanop afstand zwaaien, maar stap je naar die tafel voor een praatje. Bij anderen blijft het meestal bij een vriendelijke groet.

Het is ergens logisch dat er een grens is: je kan niet met duizenden mensen voortdurend vriendschappelijk contact onderhouden, hen persoonlijk geregeld ontmoeten of hun familieleden kennen. Dat is cognitief gewoon niet mogelijk. We hebben daar de tijd én de mentale energie niet voor.

Dit heeft ook te maken met onze evolutionaire geschiedenis. Lange tijd leefden mensen in kleine groepen en clans. Andere groepen vormden een potentieel gevaar: ze konden aanvallen, levensmiddelen stelen of vrouwen en kinderen ontvoeren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat we binnen een groep sterk verbindende mechanismen ontwikkelen, terwijl we tegenover andere groepen relatief snel een vijandsbeeld creëren.

Dat zie je vandaag nog overal terugkomen bij voetbalploegen, rivaliserende dorpen, religieuze groepen en nationaliteiten. Zelfs wie zichzelf een wereldburger noemt, supportert tijdens een WK toch spontaan voor de ‘eigen’ ploeg.”

Hoe vermijden we dat het clandenken ontspoord in geweld?

Johan: “Ik denk niet dat je dat groepsdenken volledig kan uitschakelen. Dat hoeft ook niet noodzakelijk een probleem te zijn. Het wordt gevaarlijk wanneer andere groepen niet langer als volwaardige mensen worden gezien. Dat besef, dat mensen van een andere ‘clan’ óók mensen zijn, hebben we cultureel moeten leren. Via de Griekse filosofie, christelijke parabelen, de renaissance, het humanisme, de Verlichting en de mensenrechten. Maar dat gedachtegoed moet je elke generatie opnieuw aanleren en bewaren. Als dat afbrokkelt, krijg je sneller racisme, xenofobie en geweld.”

Dirk: “Daarom is de liberale democratie zo belangrijk: een rechtsstaat waarin mensen zich veilig voelen en empathie kan groeien. Het gevaar vandaag is de opkomst van autoritaire en illiberale systemen.”

Johan: “Veel problemen waar we vandaag voor staan, zijn collectieve problemen: klimaatopwarming, pandemieën, migratie ... Die kan je niet oplossen door je terug te plooiën op je eigen groep. Een collectief probleem moet je collectief aanpakken, over geografische en groeps grenzen heen. De geschiedenis van Europa toont dat ook aan. Niet zo lang geleden was Europa één groot slagveld. Maar zodra landen begonnen samen te werken, stegen welvaart en levenskwaliteit en daalde het geweld.”

Net die thema's die je opsomt zorgen vandaag voor enorme polarisatie.

Johan: “Dat klopt. Mensen verschillen van mening over oplossingen. Maar je kan mondiale problemen niet aanpakken vanuit puur groepsdenken.”

Dirk: “Daar ligt ook een opdracht voor humanisten: we moeten de liberale democratie haast militant gaan verdedigen. Het eerste artikel van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, dat mensen vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren worden, staat vandaag sterk onder druk.”

Hoe kunnen beleidsmakers vermijden dat maatschappelijke tegenstellingen verder escaleren?

Dirk: “Beleidsmakers moeten opnieuw een enthousiasmerend project aanbieden. Mensen moeten erin geloven dat samenwerking en consensus oplossingen kunnen bieden. Democratische partijen zouden meer samen aan hetzelfde zeel moeten trekken, in plaats van elkaar voortdurend vliegen af te vangen.”

Johan: “Als ik even mag dromen: vroeger had je de legerdienst. Stel dat jongeren met steun van de overheid de kans krijgen om een tijd in het buitenland te leven, een taal te leren en andere culturen te leren kennen. Dat verruimt enorm de blik. We zien dat blootstelling aan andere culturen wantrouwen net doet dalen. In steden, waar mensen dagelijks in contact komen met andere talen en culturen, zie je vaak meer tolerantie ontstaan.”

Dirk: “We mogen ook optimistisch blijven. Kijk naar wat humanistische ideeën de voorbije eeuwen gerealiseerd hebben: de afschaffing van slavernij, vrouwenrechten, een meer humaan strafrecht, het homohuwelijk, het recht op euthanasie en abortus ... Dat zijn allemaal fantastische realisaties die er gekomen zijn doordat mensen het humanisme centraal stelden. Waarom zouden we in de toekomst niet opnieuw zulke ongelooflijke stappen kunnen zetten? Waarom zouden jonge mensen niet opnieuw kunnen opstaan tegen onrecht en proberen het lijden van andere mensen te verminderen? Natuurlijk verloopt de geschiedenis niet in een rechte lijn naar een meer humane samenleving. Dat gaat met vallen en opstaan. Maar ik geloof er sterk in dat het potentieel bij mensen, zeker bij jonge mensen, aanwezig is om verder te bouwen aan een samenleving die menselijker is, met minder lijden en meer zelfbeschikking.”

Johan: “Daar sluit ik mij volledig bij aan, en we mogen daarbij ook dierenwelzijn niet vergeten.”

Julie eindigen het boek met een hoofdstuk over zingeving. Wat geeft jullie leven zin?

Johan: “Ik hou van kennis, van lezen en van nieuwsgierig blijven. Er is altijd meer te lezen dan een mens aankan, en ik wil meer gesprekken voeren dan ik er tijd voor heb. Dat alleen al geeft mij veel zin. Ik lig eigenlijk zelden wakker van de vraag naar zingeving. Zolang ik 's avonds blij ben dat ik

Dirk Verhofstadt: “Ik geloof er sterk in dat het potentieel bij mensen, zeker bij jonge mensen, aanwezig is om verder te bouwen aan een samenleving die menselijker is, met minder lijden en meer zelfbeschikking.”

de volgende dag verder kan lezen in een boek of een vriend kan ontmoeten, zit het voor mij goed. Mocht ik ooit merken dat ik een boek lees waarvan ik weet dat het mij normaal enorm zou interesseren, maar het mij plots niets meer doet, dan zou ik pas een probleem hebben.”

Dirk: “Zingeving moet uiteindelijk van mensen zelf komen. Iets doen voor anderen, vrijwilligerswerk, protesteren tegen onrecht ... dat zijn dingen die veel betekenis kunnen geven. Naast mijn liefde voor boeken zijn er natuurlijk ook belangrijke mensen in mijn leven die zin geven: mijn vrouw, mijn kinderen en kleinkinderen. En mijn bordercollie.”

Johan: “En we eten en drinken ook graag, hè, Dirk. Uiteindelijk genieten we gewoon graag van het leven.”

*Bert Goossens
foto's © Dimitri De Smet*

Het tweede deel van
**‘In gesprek met Johan
Braeckman: een zoektocht
naar menselijkheid’**
van Dirk Verhofstadt is
verschenen bij Houtekiet.

DOORDACHT Kurt Van Eeghem kijkt op zijn eigen
originale manier naar de samenleving

“ Vecht met woorden voor echte waarden

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

De president van de United States of America is tachtig en dat werd op 14 juni uitbundig gevierd met een gigantisch feest op de keurig gemaakte ‘pelouse’ van het Witte Huis. De jarige bouwde er een gelegenheidsarena waar vijfduizend van zijn beste vrienden een gevecht konden bijwonen. Het gewone volk kon meegenieten, want in de buurt verscheen het feestje in realtime op gigantische schermen, vergezeld van cola light en hamburgers. Het vertoonde spektakel betrof een ‘kooigevecht’ op leven en dood.

Trump is gek op MMA-gevechten, want daar mag alles. Er bestaan geen regels zoals in de ‘noble art of boxing’, het is vechten, stoere mannen die elkaar tot moes slaan. De ‘atleten’ gebruiken alle technieken, van kickboksen over karate tot worstelen, maar meestal eindigt de uitputtingsslag met stampen, krabben en venijnige kopstoten. Of ze elkaar mogen bijten, daarover is op de gespecialiseerde sites niets te vinden.

Wie er wint? Nogal wiedes is dat degene die de tegenstander knock-out slaat of om overgave laat smeken, desnoods met het bloed in de mond. Voor alle duidelijkheid, MMA-vechters geven niet snel op, pas randje halfdood buigen ze, als dat buigen nog lukt. Voor de goede orde, MMA is de afkorting voor Mixed Martial Arts, het betreft hier een kunstvorm.

Trump zette voor zijn vechtpartij een budget van 65 miljoen dollar opzij. Een kleinigheidje waarvoor hij - zoals het parmantig uit dat vileine mondje kwam gerold - geen dollarcent overheidsgeld gebruikte. Hij betaalde zijn feestje zelf. Euh, het is te zeggen, de goede vrienden betalen en krijgen later overheidsopdrachten in ruil. Zo werkt het bij Trump.

Dat hij van vechten houdt, verbaast me niet. Dat het er bloederig aan toegaat nog minder, Trump spiegelt zich aan de Romeinse keizers. Vespasianus liet in 72 na Christus een Colosseum bouwen waar honderdduizend man alleen al bij de opening meer dan vierhonderd slaven tijdens de ‘spelletjes’ zagen sterven. Daarbij vergeleken is zijn kooigevecht iets voor mietjes.

Goed, Amerika is van het padje. Met de hand op de Bijbel kan de president zich alles veroorloven. We lezen dagelijks over de misdaden die in zijn naam worden begaan. Dan verbaast het niet dat hij een walgelijk feestgevecht in een stalen kooi organiseert. Komaan, het is tenslotte zijn verjaardag. Trouwens, hoe kan deze wereldleider beter zijn blik op de wereld illustreren? Voor hem is de aarde één grote kooi waarin migranten, Iraniërs, Gazanen tot bloedens toe worden doodge-mept. Dat ‘glorieuze’ kooigevecht in de tuin van de democratie is de emanatie van zijn ‘sein und werden’. Het is Trump ten voeten uit.

Ondertussen gaat Europa op de knieën voor deze onmens en dat stoort me enorm. Het heeft ons twee millennia gekost om enige beschaving te verwerven, toon dat dan. Telkens als ik onze leiders in datzelfde Witte Huis zie aanschuiven, ga ik over mijn nek. Waarom kussen ze de voeten van een brutale geweldenaar? En maar slijmen, zodat ‘daddy’ niet boos wordt. Is dat het Europa dat we willen? Een continent waarvoor zoveel doden zijn gevallen? Dit is een Europa van broekschijters.

Laat je niet kooien, verdwijn uit die stalen arena en vecht met woorden voor echte waarden. Als de wet van de jungle het enige is wat rest, als dat de manier van handelen wordt, is er dringend behoefte aan regels. Dat doen we niet door te knielen voor een idioot.

De Geuzetorre

De Geuzetorre in Oostende, 'de stad aan zee', is het oudste vrijzinnig ontmoetingscentrum van Vlaanderen. Het ligt centraal, op wandelafstand van het station, het Maria Hendrikapark en de bekende driemaster Mercator.

In de hal staat centraal het kunstwerk 'Zingend zoals gebekt' van Jimmy Huys

Het verhaal van het vrijzinnig ontmoetingscentrum De Geuzetorre begint in 1971. Na de initiatiefnemers in Knokke richtten een tiental Oostendse vrijzinnigen op 11 april een 'raad van laïciserende vrijzinnigen' op. Ze lanceerden een vrijwel identiek manifest met de aankondiging dat er vanaf 1 mei 1971 een Vrijzinnig Laïciserend Centrum zou worden opgericht. De vzw werd uiteindelijk een feit op 1 februari 1972.

Om het aantal vrijzinnigen aan de overheid te kunnen voorleggen, vroeg men mensen 'die bij vol geestelijk vermogen geopteerd hebben voor de laïciserende vrijzinnige levensbeschouwing' om een akte van laïciserende vrijzinnigheid te ondertekenen.

De koninklijke chalet die men in Oostende voor ogen had, werd niet toegekend. Maar met de woontoren Europacentrum kwam de stad in 1977 wél tegemoet aan de vraag naar een vaste ontmoetingsplaats voor vrijzinnigen.

De vrijzinnige gemeenschap koesterde intussen grotere plannen, en het stadsbestuur ging daarin mee. In 1999 namen ze hun intrek in een nieuwe, ruime infrastructuur: De Geuzetorre. De naam verwijst naar de oude watertoren die het decor vormt van de brede vuurtorenwijk rond de Kazernelaan.

De neogotische watertoren werd gebouwd in 1900. Het is een 'paddenstoeltype', met een kuip die breder is dan de voet. De toren is 35 meter hoog en staat op een aarden verhoging. Sinds 1961 is hij niet meer in gebruik. Hij werd beschermd erfgoed én een paradijs voor liefhebbers van speleologie.

Achter De Geuzetorre rijst de neogotische watertoren statig op

Architect Michel De Langhe ontwierp De Geuzetorre in de koningin der badsteden, met alle voorzieningen die een vrijzinnig ontmoetingscentrum nodig heeft. Er was zelfs een eigen drukkerij.

De centrale inkomhal vormt op de benedenverdieping en de eerste verdieping de spil tussen de twee voorgebouwen en de achterliggende polyvalente zaal. Ze laat elk onderdeel afzonderlijk functioneren.

De gebogen dakvormen beperken visueel de bouwvolumes en zorgen voor een harmonieuze integratie van het complex in de omgeving. In de hal valt het kunstwerk met fontein 'Zingend zoals gebekt' van Jimmy Huys te bewonderen.

Dit zes meter hoge werk bestaat uit brons, water en licht. Het symboliseert de vrijheid en de individuele zoektocht naar licht, en erkent de diversiteit in menselijke expressie en perspectieven.

Zoals de kunstenaar het zelf verwoordt: "Als één ding de vrijzinnigheid bindt, dan zeker de vrije individuele zoektocht naar ... ieder zoals gebekt ... allen zoals ze zijn. Vandaar mijn symbolische benadering: samen of alleen proberen mensfiguren met maskersnavels en aangenaide vleugels hun tocht naar het licht te volbrengen!"

Evelien Vandenbussche
foto's © Arne Van Lierde

© Joke Goovaerts

Ageism en oudere vrouwen in de Belgische film:

“Die stereotypen doen er écht toe”

Hoe worden oudere vrouwen voorgesteld in Belgische fictiefilms, en wat zegt dat over onze ideeën over leeftijd en gender? Femke De Sutter (28) onderzoekt hoe Belgische films sinds 1945 oudere vrouwen in beeld brengen. Die vraag wordt urgenter nu de vergrijzing versnelt en beeldvorming mee bepaalt hoe we naar ouder worden kijken. “Eén rol blijft hardnekkig overeind: die van de grootmoeder.”

Als doctor in de communicatiewetenschappen en lid van het Centre for Cinema and Media Studies (CIMS) van de UGent analyseert Femke De Sutter film vanuit een sociaalwetenschappelijk en kritisch perspectief. Met haar achtergrond in film- en televisiestudies en gender & diversiteit toont ze hoe oudere personages, vooral vrouwen, vaak in stereotiepe rollen terechtkomen. Mannen blijven op latere leeftijd zichtbaar en complex, terwijl vrouwen sneller verdwijnen of tot zorgende figuren worden herleid. Dat is een vorm van ageism: leeftijd koppelen aan beperkingen of verminderde waarde. “Die stereotypen doen er écht toe”, zegt ze. Haar gevoeligheid voor het thema is ook persoonlijk: ze groeide op bij haar grootouders en zag die ongelijkheid van dichtbij.

Jouw onderzoek bekijkt hoe oudere vrouwen worden afgebeeld in Belgische fictiefilms van 1945 tot 2022. Ageism speelt daarin een belangrijke rol. Hoe definieer je dat begrip? Ageism verwijst naar vooroordelen en discriminatie op basis van leeftijd, zowel tegenover jongeren als ouderen. Jongeren krijgen vaak te horen dat ze te weinig ervaring hebben, terwijl vijftigplussers als te oud, te duur of minder technologisch vaardig worden gezien.

Wat was voor jou de aanleiding om dit onderwerp te kiezen, specifiek binnen de filmwereld? Film blijft een bijzonder invloedrijk medium en de Belgische filmsector doet het de laatste jaren opvallend goed, zowel

nationaal als internationaal. Het is daarom relevant om te analyseren hoe leeftijd wordt voorgesteld en specifiek hoe oudere volwassenen worden geportretteerd. Daarnaast speelde mijn persoonlijke ervaring mee: ik ben opgegroeid bij mijn grootouders die een grote rol in mijn leven hebben gespeeld. Mijn grootvader werd serieus genomen, mijn grootmoeder veel minder. Die ongelijkheid zie je ook in media, waar mannen vaker als besluitvormers worden neergezet en vrouwen in zorgende of ondergeschikte rollen.

Wat zijn de meest opmerkelijke resultaten uit jouw onderzoek?

In vergelijking met grote filmlanden zoals de Verenigde Staten doet België het op bepaalde vlakken niet slecht, wat een positieve vaststelling is. Hoewel oudere vrouwen in Belgische films zelfs licht oververtegenwoordigd zijn, blijven de rollen die ze krijgen te beperkt en stereotiep. Bovendien geven oudere mensen zelf aan dat ze zich vaak niet herkennen in deze beeldvorming en dat ze die als eenzijdig en weinig genuanceerd ervaren.

Ze zijn dus vaker aanwezig, maar worden niet noodzakelijk op een correcte manier voorgesteld.

Inderdaad. In oudere films verschijnt vooral het klassieke beeld van de kwetsbare oudere vrouw: slechthorend, slechtziend, voorovergebogen, eenzaam en afhankelijk. Leeftijd wordt daarbij voorgesteld als achteruitgang en verlies van zelfstandigheid. In recentere films duikt een ander ideaal op: succesvol

Femke De Sutter: “Door stereotypen voortdurend te herhalen, gaan mensen zich ernaar gedragen.”

ouder worden, met actieve, gezonde en sociaal betrokken oudere vrouwen. Maar één rol blijft hardnekkig overeind: die van de grootmoeder. Oudere vrouwen worden nog steeds vaak gedefinieerd in relatie tot jongere generaties en vooral neergezet als zorgfiguren, een dominante rol die andere mogelijke identiteiten overschaduwet.

In de filmgeschiedenis spreekt men soms over ‘vergeten heldinnen’: actrices die na verloop van tijd van het scherm verdwijnen, terwijl mannelijke acteurs blijven doorgroeien. Zie je dat ook terug in jouw onderzoek?

Actrices pieken vaak als ze twintig of dertig zijn en verdwijnen daarna sneller uit beeld, met hooguit een kleine heropleving rond hun 65ste. Een vrouwelijk equivalent van iemand als Jan Declair, met een lange en zichtbare carrière, bestaat

Actrice Viviane De Muynck (rechts), naast Jan Declair (midden) en Nico Sturm in 'Niet schieten': "Het personage van Declair krijgt een naam, De Muynck wordt 'Metje' genoemd."

“Veel scenaristen en mediamakers staan nog te weinig stil bij hoe hun beeldvorming stereotypen versterkt”

nauwelijks. Mannelijke acteurs krijgen op latere leeftijd nog diverse, complexe rollen, terwijl vrouwen vaker in beperkte of leeftijdsgebonden typetjes terechtkomen. Chris Lomme speelt bijvoorbeeld vaker rollen rond ouderdom, en Viviane De Muynck verschijnt geregeld als grootmoeder. In *Niet schieten* wordt dat verschil zelfs in de aansprektitels zichtbaar: zijn personage krijgt een naam, zij wordt 'Metje' genoemd. Dat illustreert hoe sterk die rolverdeling en framing nog aanwezig is.

Wat zijn de gevolgen van die representatie?

Negatieve representaties hebben grote gevolgen omdat mensen die beelden onbewust internaliseren. Dat merkte ik ook in de gesprekken met oudere deelnemers: ze nemen veel stereotypen over zonder het zelf te beseffen, simpelweg omdat ze er hun hele leven mee geconfronteerd worden. Onderzoek toont zelfs aan dat negatieve ideeën over ouder worden de levensverwachting met zeven tot acht jaar kunnen verlagen.

Die internalisering beïnvloedt gedrag: uitspraken als "ik ben dat vergeten omdat ik oud ben" versterken dat effect, terwijl vergeetachtigheid niet leeftijdsgebonden is. Door stereotypen voortdurend te herhalen, gaan mensen zich ernaar gedragen en zichzelf minder capabel inschatten. Die stereotypen doen er écht toe.

Ook taal speelt een rol. In zorgcontexten worden ouderen soms aangesproken met 'schatje' of 'zoetje', of andere vormen van elderspeak, wat afhankelijkheid en een negatief zelfbeeld kan versterken. Daarom is het cruciaal om bewust om te gaan met beeldvorming en taal: hoe we over ouderen spreken, beïnvloedt zowel hun zelfbeeld als de manier waarop ze binnen onze samenleving worden gezien.

Er is meer bewustwording nodig bij filmmakers en bij het beleid?

Er is meer bewustwording nodig rond ageism en de impact ervan. Veel scenaristen en mediamakers staan nog te weinig stil bij hoe hun beeldvorming stereotypen versterkt. Ook financieringsinstellingen, zoals het Vlaams Audiovisueel Fonds, spelen daarin een rol: ze benadrukken inclusie, maar rapporteren niet systematisch over leeftijd. Meer transparantie en afdwingbaar inclusiebeleid zijn cruciaal, anders blijven intenties zonder effect. Dat slechts acht procent van de regisseurs in acht decennia vrouwen waren, toont hoe veel structureel werk er nog is. Omdat filmmakers sterk afhankelijk zijn van financiering, kunnen net die instellingen een belangrijke hefboom vormen.

Wat heeft dit onderzoek jou persoonlijk geleerd?

Het onderzoek heeft me vooral geleerd hoe belangrijk het is om kritisch, bewust en respectvol naar ouder worden te kijken. Ageism zit zo diep ingebakken dat je jezelf soms op vooroordelen betrappt zonder het te merken. Tegelijk zie je hoe vaak ouderen in media gedehumaniseerd worden, als last, kost of probleem, terwijl hun dagelijkse bijdrage aan de samenleving enorm is. We hebben meer genuanceerde verhalen nodig die ouderen niet reduceren of wegzetten, maar hen tonen als mensen met een volwaardig leven.

Joke Goovaerts

DOOD

MET DANNI HEYLEN & HANS VAN CAUWENBERGHE

GRAAG

Niets raakt een oorlogsverslaggever zo diep als de keuze van zijn moeder voor euthanasie. 'Doodgraag' is een ontroerende en eerlijke voorstelling over waardig leven en sterven, gebaseerd op het persoonlijke verhaal van journalist Patrick Van Gompel. Ontdek de speellijst en reserveer je tickets via demens.nu/doodgraag

Vermeylenfonds
verbindt verleden en verdiepen

“Het is voor mij een groot risico om op sommige plekken op straat te komen”

Het West-Afrikaanse Nigeria is een reusachtig land met meer dan 220 miljoen inwoners. De dominante religies zijn de islam en verschillende christelijke strekkingen, naast traditionele geloofstradities. Voor vrijzinnig humanisten is er helaas weinig ruimte. Getuige daarvan is Leo Igwe (55), geboren en getogen Nigeriaan en bestuurslid bij Humanists International. “Er is weinig ruimte voor kritiek op het geloof.”

Naast humanist is Leo Igwe ook uitgesproken activist en strijdt hij tegen criminele praktijken in naam van religie

Leo Igwe begon ooit aan een priesteropleiding, maar groeide uit tot een van de belangrijkste humanistische voortrekkers in Nigeria. Hij is doctor in de filosofie en religieuze studies en deed onderzoek naar beschuldigingen en vervolging rond hekserij in Ghana. “Tijdens mijn studies filosofie begon ik geloof in twijfel te trekken. Waarom is het ene geloof beter dan het andere? Bestaat er wel een god? Ik vond het christendom niet overtuigend.”

Igwe voelde zich meer aangetrokken tot filosofische stromingen die focussen op menselijk geluk in het hier en nu, in plaats van op een hiernamaals. “Ik trok dingen in twijfel en vond dat je daar niet voor gestraft moet worden. Toen ik voor het eerst begon te lezen over humanisme, wist ik meteen: hier hoor ik thuis.”

Openlijk leven als humanist

Openlijk humanist zijn is in veel religieus gedomineerde Afrikaanse landen gevaarlijk. “Binnen de familie tolereren ze het, maar publiekelijk ben je verplicht jezelf te identificeren met het christendom of de islam, ook wanneer je niet in god gelooft.”

“In plaats van geloven, moeten we actie ondernemen”

Zowel het christendom als de islam laten weinig ruimte voor openlijke kritiek op geloof. “Voor moslims is het nog moeilijker: je wordt geboren als moslim en sterft als moslim. Volgens de sharia is je verzetten tegen de islam een misdaad.”

Niet alleen humanist, maar ook activist

Naast humanist is Igwe ook uitgesproken activist. Hij strijdt tegen criminele praktijken in naam van religie. Maar dat engagement blijft niet zonder risico. Igwe wordt regelmatig bedreigd en werd ook al fysiek aangevallen. “Het is voor mij een groot risico om op sommige plekken op straat te komen. Ik werd al vaak bedreigd. Humanisme is gevaarlijk wanneer de bevolking diepgelovig is.”

De humanistische beweging in Nigeria blijft voorlopig klein, vertelt Igwe. “Er zijn veel mensen die niet geloven in god, maar te bang zijn om zich te uiten. Daarom moeten we onze

krachten bundelen met internationale organisaties, zodat zij ook de problemen die hier spelen kunnen uitlichten.”

Hekserij

Beschuldigingen van hekserij zijn diep verankerd in de geschiedenis van de regio. “Dit bestond al voor het kolonialisme, nog voor het christendom en de islam. Er was vroeger geen goede gezondheidszorg, waardoor de heiligen ook onze ‘genezers’ waren. Er heerste het idee dat er altijd iemand verantwoordelijk was voor de problemen van een ander en dat die persoon geofferd moest worden.” Die denkwijze werd later overgenomen door het christendom en de islam en speelt vandaag nog altijd een grote rol. “Er wordt vaak geen officiële autopsie gedaan wanneer iemand sterft, dus gaan families te rade bij de priester of imam, die vervolgens iemand beschuldigt van hekserij.”

Igwe helpt onschuldige slachtoffers: “Wij brengen dan de politie op de hoogte en zorgen ervoor dat de aanstokers worden opgepakt.”

Kwetsbare slachtoffers en kritisch denken

Vaak zijn het kwetsbare groepen die het slachtoffer worden van hekserijbeschuldigingen, zoals kinderen met een handicap, vrouwen en ouderen. “Een pastoor martelde zijn dochter met downsyndroom; ze overleed aan haar verwondingen.”

“Wanneer er jonge mensen sterven, krijgen ouderen vaak de schuld omdat ze zagezegd de zielen stelen om langer te leven.”

Met de blik vooruit

Igwe's grootste wens voor de toekomst is duidelijk: mensen moeten minder geloven en meer doen. “In plaats van geloven, moeten we actie ondernemen. Wij moeten van deze aarde een hemel maken, zodat mensen gelukkig kunnen zijn in het hier en nu, en niet met de gedachte moeten leven dat ze pas gelukkig kunnen zijn wanneer ze sterven.”

Tot slot richt hij zijn blik naar Europa. “Europa heeft een veel langere geschiedenis in het humanisme. Zij moeten zich niet langer verschuilen achter het kolonialisme. Als we iets willen veranderen, dan moeten we dat allemaal samen doen. Het zou fijn zijn als de humanistische organisaties in Europa de rest van de wereld kunnen meetrokken, zeker in het Globale Zuiden.”

Mila De Baere

“Zorgplanning gaat niet over sterven, maar over leven zoals jij dat wilt”

In het dienstencentrum Aan de Statie in Lanaken schuiven Alain Steegmans en Sonja Stevens aan voor een gesprek dat velen uitstellen, maar dat vroeg of laat iedereen raakt. Ze zijn prille zeventigers, actief, sociaal en allesbehalve bezig met sterven. Maar net omdat het leven nog zo vol is, willen ze helderheid over wat er op een dag zou kunnen komen. “Je maakt mee dat vrienden wegvallen”, zegt Alain. “Dan denk je: ik wil niet dat het op zo’n manier bij mij gebeurt.”

Het koppel is niet alleen. Steeds meer burgers willen weten wat hun mogelijkheden zijn rond voorafgaande zorgplanning, negatieve wilsverklaringen en euthanasie. Maar wie zich in het onderwerp verdiept, botst al snel op onduidelijkheid, misverstanden en taboes. Precies daarom werkt de gemeente Lanaken sinds enkele jaren samen met Vita Humana en het huisvandeMens om inwoners laagdrempelig te begeleiden bij het invullen van hun LEIFplan. Het initiatief past in een bredere visie op autonomie en zorgzaamheid.

“Als lokaal bestuur vinden we het belangrijk dat onze burgers tijdig en goed geïnformeerd kunnen nadenken over hun toekomstige zorgwensen”, zegt Ine Maes, diensthoofd Seniorenwerking bij de gemeente Lanaken. “Dankzij de samenwerking met Vita Humana en huisvandeMens kunnen inwoners op een toegankelijke manier ondersteuning krijgen. Zo versterken we hun zelfbeschikking en zorgen we voor meer duidelijkheid en gemoedsrust, zowel voor henzelf als voor hun naasten.” Die gemoedsrust is precies wat Alain en Sonja zoeken. Ze worden geholpen door vrijzinnig humanistisch consulent Bart Sliepen die hen door de mogelijkheden en nuances van de wet begeleidt. “Je hoort de gekste verhalen”, zegt Alain. “Zoals: ‘Als je euthanasie wilt, laat je dat gewoon

doen.’ Maar zo simpel is het helemaal niet.” Sonja knikt. Zij had jaren geleden al een document ingevuld, maar dat bleek intussen verouderd. “Nu wilden we weten hoe de wet vandaag in elkaar zit.”

Het gesprek brengt niet alleen antwoorden, maar ook nieuwe inzichten. Alain merkt hoe moeilijk het is om vandaag beslissingen te nemen over een toekomst die je nog niet kent. “Wat ik nu niet wil, zie ik misschien anders als ik 80 ben. Dan is het belangrijk dat je weet dat je je wilsverklaring altijd kunt aanpassen.” Dat besef, dat voorafgaande zorgplanning geen definitieve stempel is maar een proces, haalt veel druk weg.

Voor Bart Sliepen is dat precies de kern van zijn werk. Hij ziet dagelijks hoe groot de nood aan correcte informatie is. “Veel mensen weten niet wat hun rechten zijn,” zegt hij. “De wet van 2002 geeft burgers keuzemogelijkheden, maar die worden niet overal even duidelijk uitgelegd.” Hij verwijst naar de spanning die soms bestaat tussen verschillende zorg- en levensbeschouwelijke organisaties. “In sommige woonzorgcentra mogen we niet binnen, omdat men vreest dat we ‘lijfplannetjes’ komen promoten. Terwijl we gewoon de wet uitleggen. Mensen hebben recht op volledige informatie.”

Sonja Stevens en Alain Steegmans: “Wat ik nu niet wil, zie ik misschien anders als ik 80 ben. Dan is het belangrijk dat je weet dat je je wilsverklaring altijd kunt aanpassen.”

Een LEIFplan voor iedereen

Toch ziet hij vooruitgang. Dankzij de steun van de gemeente Lanaken kan hij maandelijks gesprekken voeren in het dienstencentrum. De eerste keer kwamen er twaalf mensen zonder afspraak binnengewandeld. “Dat zegt genoeg”, glimlacht hij.

Voor Alain en Sonja draait het niet alleen om henzelf. Hun dochter, verpleegkundige, ziet dagelijks wat er kan gebeuren. “Zij drong wel wat aan bij ons: ‘Doe dat nu, wacht niet tot het te laat is.’” Het koppel ziet in hun omgeving hoe zwaar het kan worden als er niets geregeld is. “We hebben vrienden gehad die zwaar ziek werden”, vertelt Sonja. “Ze hebben enorm afgezien. Dat willen wij vermijden.”

Dat precies die helderheid ontbreekt bij veel mensen, baart Bart zorgen. Hij pleit voor een bredere maatschappelijke aanpak. “In een ideale wereld krijgt iedereen bij het aanvragen van een nieuwe identiteitskaart automatisch een LEIFplan mee. Je hoeft het niet te gebruiken, maar je weet tenminste dat het bestaat.” Ook Alain ziet kansen: “Je bereikt niet iedereen met een folderrek. Waarom geen infosessies in

seniorenverenigingen, wijkwerkingen of tijdens gemeentelijke activiteiten? Mensen moeten weten dat dit bestaat.”

Wat opvalt, is hoe snel het taboe verdwijnt zodra mensen de kans krijgen om er open over te praten. Sonja: “Het blijft een moeilijk onderwerp, maar als je erover begint, lucht het op.” Alain: “Je moet open zijn. Anders moet je niet komen.” Voor Bart is dat precies de essentie: voorafgaande zorgplanning gaat niet over sterven, maar over leven zoals jij dat wilt, tot het einde toe.

Geert Dewaele
foto © Dimitri De Smet

Wil je meer informatie over zorgplanning of heb je nood aan een gesprek over levenseinde? **In onze huisvandeMens ben je altijd welkom**, van mens tot mens.

Scan de QR-code en maak een afspraak.

Filostory: De eeuwige bron

Ayn Rand was een Russisch-Amerikaanse filosofe en schrijfster wier scherpe ideeën over mens en maatschappij sterk doorschemeren in haar literaire werk. In 1943 publiceerde ze *The Fountainhead*, in het Nederlands vaak vertaald als *De eeuwige bron*, een filosofische roman.

In deze roman vertelt Ayn Rand (1905-1982) het verhaal van architect Howard Roark die koppig vasthoudt aan zijn eigen visie en weigert toegevingen te doen aan de smaak van de massa of de verwachtingen van opdrachtgevers. In zijn strijd tegen een conformistische samenleving botst hij voortdurend met mensen die succes nastreven door zich aan te passen of anderen te manipuleren.

Roark staat symbool voor radicale individualiteit en creatieve integriteit, terwijl zijn tegenstanders de druk van sociale goedkeuring belichamen. De roman toont hoe ver iemand kan gaan om trouw aan zijn principes te blijven, zelfs wanneer dat persoonlijke offers vraagt. Tegelijk is het boek een eerste uitdrukking van Rands filosofie van het objectivisme, waarin onafhankelijk denken, zelfredzaamheid en rationeel eigenbelang centraal staan.

Dezelfde ideeën komen nog explicieter aan bod in *Atlas Shrugged* uit 1957, in het Nederlands onder meer vertaald als *De kracht van Atlantis*, waarin ondernemers zich terugtrekken uit een samenleving die volgens hen verstikt wordt door overheidsingrijpen en collectivistische tendensen. Rand pleit daarin voor een laissez-faire-kapitalisme, waarin overheidsinterventie tot een minimum wordt beperkt omdat die volgens haar de individuele vrijheid ondermijnt.

Om haar uitgesproken standpunten te begrijpen, is haar achtergrond relevant. Rand werd in 1905 geboren in Sint-Petersburg, dat toen deel uitmaakte van het Russische Rijk. Ze maakte als kind de Russische Revolutie mee, wat haar blijvende afkeer van communisme en collectivisme mee vormgaf. In 1926 emigreerde ze naar de Verenigde Staten,

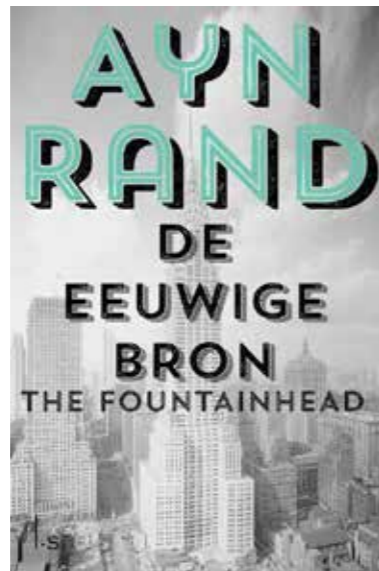
waar ze haar carrière begon in Hollywood en later doorbrak als romanschrijfster en politiek filosofe.

The Fountainhead wordt door sommigen bewonderd als een inspirerend pleidooi voor individuele vrijheid, maar krijgt ook kritiek om zijn dogmatische toon en de zwart-witte uitwerking van personages en ideeën. Rand wordt door psycholoog Paul Verhaeghe getypeerd als een belangrijke inspiratiebron voor het neoliberale denken. Over dat label bestaat er debat, maar haar invloed op Amerikaanse intellectuele en politieke kringen is in elk geval onmiskenbaar. Zo maakte econoom Alan Greenspan, later jarenlang voorzitter van de Federal Reserve, de centrale bank van de Verenigde Staten, deel uit van haar intieme kring.

Ook voor wie haar ideeën niet deelt, blijft het werk van Rand interessant om te lezen: het biedt inzicht in een denktraditie die diep verankerd zit in de Amerikaanse politieke cultuur en contrasteert heel scherp met Europese opvattingen over herverdeling van welvaart.

Opmerkelijk is dat Rand op het einde van haar leven gebruikmaakte van een soort leefloon en ziekte-uitkering, ondanks haar principiële verzet tegen overheidsvoorzieningen. Zelf zag ze daar geen graten in en bleef ze halsstarrig pleiten voor de afschaffing ervan. Die anekdote scherpt het debat over haar nalatenschap alleen maar aan. Rand overleed in 1982, maar haar gedachtegoed blijft tot op vandaag voelbaar in de wereldpolitiek.

Bert Goossens

DOORDACHT

Tinneke Beeckman reflecteert over maatschappelijke tendensen

Tinneke Beeckman is filosofe en schrijfster

“ Vertrouwen in democratische instellingen

“De crisis bestaat erin dat het oude sterft en het nieuwe nog niet kan worden geboren. Dit is de tijd van monsters.” Dit beroemde citaat van de Italiaanse marxist Antonio Gramsci (1891-1937) wordt vaak hernomen, al heeft deze denker het nooit zo opgeschreven.

Premier Bart De Wever refereerde eraan in Davos, toen Trumps claim op Groenland het geloof in de internationale rechtsorde deed wankelen. Linkse politici en denkers halen het evengoed aan. Rebecca Solnit doet het in *The Beginning Comes After the End*. Alluderend op Trump, noemt ze de monsters alle reactionaire krachten die proberen recente progressieve overwinningen - rond rechten van minderheden, klimaatbeleid, biodiversiteit - terug te draaien. Ze spoort lezers aan om hoopvol en actief te blijven.

Het oorspronkelijke citaat (in *Notitieboekje* 3, §34) is eigenlijk subtieler: “De crisis (is) (...) een interregnum waarin zich de meest uiteenlopende ziekelijke verschijnselen voordoen.” Die ‘ziekelijke verschijnselen’ betekenen dat de crisis niet alleen door externe krachten wordt veroorzaakt. Mensen vinden het oude, stabiele bestaande verhaal ongeloofwaardig. De zin vóór het gekende citaat luidt: “Als de dominante klasse niet meer op instemming kan rekenen en dus niet meer ‘leidinggeeft’ maar enkel ‘domineert’ door louter dwang uit te oefenen, dan betekent dat precies dat de grote massa’s zich hebben losgemaakt van de traditionele ideologieën, niet meer geloven wat ze eerst geloofden, enzovoort.” De crisis gaat dus dieper dan één politicus of één partij; de verhalen die belangrijke maatschappelijke instellingen (partijen, media, academia, middenveld, bedrijven et cetera) tot voor kort verkondigden, worden niet meer geloofd.

De crisis bestaat erin dat geen enkele hegemonie breed overtuigt. Een hegemonie is het geheel van machtsstructuren waardoor de belangen van één groep worden verdedigd. Die machtsstructuren bestaan niet alleen uit economische macht (zoals klassieke marxisten benadrukken), maar ook uit culturele macht; uit het feit dat de media, universiteiten, partijen en middenveldorganisaties een verhaal vertellen dat vele mensen natuurlijk en vanzelfsprekend vinden. Zelfs wie bij dat verhaal geen eigen belang heeft, raakt er toch van overtuigd. Neem Thatchers neoliberale verhaal: “De samenleving bestaat niet, er zijn alleen individuen met (of zonder) eigen verdiensten.” Dat klonk een tijdlang aannemelijk, ook voor mensen die daarbij geen baat hadden.

Nu is er een strijd ontstaan tussen meerdere verhalen die proberen hegemonisch te worden. Op rechts is er onder meer Trumps MAGA-verhaal dat de regels van de liberale rechtsstaat overtreedt. Trumps dalende populariteit suggereert echter dat vele Amerikanen dat verhaal niet ‘natuurlijk’ vinden, al betreft de onvrede misschien eerder Trumps beleid dan zijn oorspronkelijke verhaal. Aan de linkerzijde zijn enkele culturele verhalen rond antidiscriminatie, intersectionaliteit en identiteit hegemonisch geworden, maar in beperkte contexten zoals het onderwijs, de academische wereld, zorginstellingen, ngo’s. Die verhalen worden dan weer gecontesteerd door politieke partijen of in de populaire cultuur.

De term ‘monsters’ kan suggereren dat een tegenpartij moet worden vernietigd. De term ‘ziekelijke verschijnselen’ roept eerder op tot genezing, tot een poging om het vertrouwen in de democratische instellingen te herstellen. Ook politiek leest dus nauwkeurig.

“ Ik zie jongeren niet twifelen over hun genderidentiteit, maar over de reactie van de maatschappij ”

Dokter Piet Hoebeke (64) is een van de pioniers in de transgenderzorg in UZ Gent. In zijn nieuwste boek *Trans ... et alors?* geeft hij twaalf trans personen een stem en een gezicht. Een van hen is Winne Haenen (65), arts-gezondheidsinspecteur bij de federale overheid. “Hoe ik denk of voel, wordt ingevuld door anderen.”

We ontmoeten beide artsen in de serres van het Gents Universiteitsmuseum (GUM). Tussen de tropische planten hangen enkele indrukwekkende portretten van de twaalf mensen uit het boek, gemaakt door Lieve Blancquaert. Hoebeke maakt meteen duidelijk waarom dit boek er moest komen:

“We zijn in Gent begonnen in 1987: de eerste trans vrouw, in 1993 was er de eerste trans man. Dat waren moeilijke verhalen, maar het waren mensen die hun leven op orde hadden volgens de normen van de maatschappij. Ze waren gehuwd en hadden kinderen. En toch zochten ze hulp en behandeling, wat dan ook voor hun gezin heel confronterend was.

Vanaf de jaren negentig zagen we veel aanvaarding, ook binnen ziekenhuizen. Dat ging goed tot begin jaren 2000. Daarna is het bergaf gegaan. En de laatste jaren wordt de anti-transtrend enorm versterkt door regimes zoals dat van Trump.

Het concept gender heeft paniek veroorzaakt: er is iets in de samenleving geslopen dat we niet hebben zien aankomen. Ik zie nu in mijn consultaties veel jongeren die echt bang zijn en twifelen. Niet over hun genderidentiteit, maar over hoe de maatschappij reageert. Dat is ook wat het boek toont: geen enkele van de twaalf

personen heeft een probleem met zichzelf. Ze botsen op een maatschappij die een probleem heeft met hen. Dat is de kern: waar bemoeit ge u in godsnaam mee?”

Winne is het met hem eens: “Het is daarom belangrijk om te tonen: het is maar dat. *Et alors?* In mijn job heeft het niets veranderd. En mijn transitie? Voor anderen is het nu duidelijk.”

Vanwaar komt die weerstand tegen trans mensen?

Winne Haenen: “Ik denk dat dat komt uit het feit dat je anders bent dan anderen. Niet meer of minder dan dat. Men kent het niet en vult het in. Hoe ik denk of voel, wordt ingevuld door anderen. Sinds ik een trans vrouw ben, is het alsof ik een stukje eigendom van anderen ben geworden. We spreken nu over trans mensen, maar je ziet hetzelfde bij homoseksualiteit en evengoed bij hoe migranten hier leven, denken en werken. Dat vullen wij ook in.”

Piet Hoebeke: “Dat wordt gevoed vanuit een politiek-ideologische onderstroom. Dat mogen we niet onderschatten. Die is wijdverspreid: van Rusland, over Polen, in extreemrechtse kringen, tot in Amerika. Ook evangelische bewegingen spelen daarin een rol, bijvoorbeeld in Afrika. Het idee leeft sterk dat wat we niet kennen, we moeten demoniseren en uit de maatschappij bannen.

Piet Hoebeke (rechts) samen met Winne Haenen: "Vanaf de jaren negentig zagen we veel aanvaarding, ook binnen ziekenhuizen. Dat ging goed tot begin jaren 2000. Daarna is het bergaf gegaan. En de laatste jaren wordt de anti-trans-trend enorm versterkt door regimes zoals dat van Trump."

Dat geheel is ook financieel zeer sterk. Er is een grote Europese studie die die geldstromen heeft blootgelegd: het gaat over miljarden dollars. Op individueel niveau voelt het persoonlijk, maar maatschappelijk gaat het over veel meer. Het is een zeer sterke stroom."

In die kringen leeft het idee dat het transgedachtegoed vandaag wordt opgedrongen ...

Winne: "Hoe kan je zoiets opdringen? Als ik naar mijn eigen verhaal kijk: dat is iets waar ik jaren mee geworsteld heb. Ik ben over een periode van 15 jaar naar drie verschillende psychiaters gegaan voordat ik in het UZ Gent terecht kwam. In dat traject werd mij eerder voorgehouden dat ik mij misschien vergiste. Dat dacht ik zelf ook: dat het misschien een bevestiging was. Er werd ook gezegd: besef dat je onderaan de ladder in de maatschappij kan terechtkomen. Ik ben echt voorbereid: het gaat niet gemakkelijk zijn, het gaat niet plezierig zijn en je doet jezelf iets aan. Je kan dus niet zeggen dat ik gestimuleerd ben om trans vrouw te worden. Maar als je voelt dat het zo diep in je zit, dan lijkt de prijs die je moet betalen logisch."

Piet: "Men noemt dit een genderideologie. Men zegt ook dat kinderen worden aangeleerd om trans te zijn, net alsof ze homo-sexueel of lesbisch zouden kunnen worden gemaakt. Terwijl er voldoende wetenschappelijk materiaal is om aan te tonen dat dit helemaal geen ideologie is, dat er niets wordt aangeleerd en dat het veel complexer is. Met dit boek proberen we zoveel mogelijk informatie te geven om daartegenin te gaan."

Hoeveel mensen ervaren genderdysforie, de term voor het diep onbehagen omdat lichaam, naam, stem of sociale rol niet stroken met de innerlijke genderidentiteit?

Piet: "Ongeveer 1% van de mensen ervaart genderdysforie, in verschillende vormen. Niet iedereen gaat in volledige transitie. Sommigen ondergaan een gedeeltelijke transitie, wat nu kan. De Belgische wetgeving is in 2018 veranderd. Vroeger moest je alle chirurgie ondergaan hebben om je geslacht op je identiteitskaart te wijzigen. Dat is afgeschaft, maar wordt nu opnieuw bekritiseerd. Men beweert dan dat mannen naar het gemeentehuis trekken, hun geslacht aanpassen om in vrouwenkleedkamers naar borsten te gaan kijken. Maar zo werkt het niet."

Wat zeggen de cijfers over mensen die hun transitie willen terugdraaien?

Piet: "Het probleem zit bij mensen die niet in dat traject gaan: die hormonen online kopen of naar Thailand vliegen voor chirurgie. Je kan veel zeggen over zelfbeschikkingsrecht, maar die filter van goede diagnostiek is belangrijk. Er moet iemand kijken: is wat je voelt ook echt wat je denkt dat het is? Ik kan me voorstellen dat jongeren soms in een tunnel terechtkomen. Daarom zijn checks and balances door gespecialiseerde mensen belangrijk."

Winne: "Ik zit op één of twee fora en daar lees je wel wat. Soms hou ik mijn hart vast voor de onzorgvuldigheid waarmee mensen omgaan met hun traject en het strikte denken dat je daar soms ziet."

Piet: "De cijfers zijn duidelijk: in centra met degelijke diagnostiek is er minder dan 1% detransitie. Bij mensen die zelf een parcours doen, kan dat oplopen tot 30%. Die kleine groep wordt dan uitvergroot om te zeggen: zie je wel, ze vergissen zich. Dat is die disproportie, opnieuw gevoed door die ideologische onderstroom."

Even over jouw verhaal, Winne. Wanneer voelde je voor het eerst: dit lichaam past niet bij mij?

Winne: "Toen ik vier jaar was, speelde ik verkleedspelletjes met mijn zus en wilde ik altijd het meisje zijn. Dat werd mij niet opgelegd, dat zat in mij en dat gevoel is altijd gebleven."

Had je toen rolmodellen waaraan je je kon spiegelen?

Winne: "Wat vond je toen over transseksualiteit? Dat was allemaal zeer obscuur, ook in wetenschappelijke zin. Het kwam nauwelijks in de media. Een van de eerste voorbeelden werd gebracht door Paul Jambers. Ongetwijfeld een sympathieke man die zijn best deed. Maar dat voedde ook het idee van abnormaliteit, van aan de rand van de maatschappij staan."

Je had geen voorbeelden. Achterafgezien zijn er wel mensen mij voorgedaan, maar ik kende die niet en je vond daar ook niets over. Het werd doodgezwegen, weggeschoven."

Piet: "Je wist: dit overkomt mij. Maar er waren geen sociale media, geen voorbeelden. Vandaag voelt 20% van Gen Z zich lgbtqia+, een groot deel daarvan biseksueel. Men noemt dat een plaag, maar dat is het niet. Mensen kunnen zich gewoon beter

identificeren. Vroeger moest je alles zelf ontdekken. Nu hebben jongeren voorbeelden en vergelijkingsmateriaal. Dat maakt dat ze zichzelf beter kunnen begrijpen. Maar dat percentage zal niet stijgen: die 20% is een natuurlijke grens."

Wat was voor jou het kantelpunt om in transitie te gaan, Winne?

Winne: "Op een bepaald moment moet je vooruit. Ik probeerde dat stuk van mezelf af te schermen. Toen ik geneeskunde studeerde, heb ik dat volledig weggestopt. De eerste aan wie ik het vertelde, nog voor we trouwden, was Liesbet, mijn echtgenote. Zij wist dat er een vrouwelijke kant was, maar daar bleef het bij. Tot op een bepaald punt. Ik kon 's nachts niet meer slapen. Ik sliep nog amper vier uur. Chaos. Ik was constant bezig: vrouw-man, vrouw-man. We waren op reis met de kinderen en hadden een appartement aan zee op de negende verdieping. Drie nachten lang stond ik buiten: spring ik of spring ik niet? Niet springen betekent veranderen en verantwoordelijkheid nemen. Wel springen betekent rust. Dat was de trigger."

Je kan dat niet blijven wegsteken. Op een bepaald moment komt het naar boven en moet je er iets mee doen. Ik ben uiteindelijk bij een goede therapeut terechtgekomen en kon weer vooruit. Ik leefde gewoon tegen 300 kilometer per uur, gewoon door de onrust."

Welk misverstand willen jullie nog de wereld uit helpen?

Winne: "Maak er geen groot spektakel van. Het is maar dat. Ik had evengoed een been kunnen verliezen, dat was veel ingrijpender geweest. Men maakt het groter omdat het als vreemd wordt gezien. Daardoor wordt het opgeklapt en in een sfeer van abnormaliteit geplaatst. Terwijl het eigenlijk gewoon variatie is, zoals mensen met blauwe of bruine ogen."

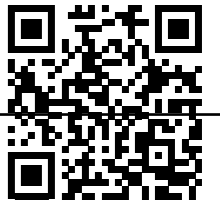
Piet: "De essentie is: het zijn uw zaken niet. Waar bemoeit ge u mee? Laat mensen zijn wie ze willen zijn. Mensen zijn perfect in staat om zelf te bepalen wie ze zijn. Waarom moet de maatschappij daar normatief over doen? Dat is de echte vraag. *Et alors?*"

Bert Goossens
foto's © Dimitri De Smet

'Trans ... et alors?' van Piet Hoebeke, Marijke Libert en Lieve Blancquaert is verschenen bij Pelckmans.

Een selectie van de beelden van Lieve Blancquaert is te bewonderen in de serres van het Gents Universiteitsmuseum & Plantentuin.

juli

- 01** Lezing. Artificiële intelligentie: vloek of zegen? 19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 02** Gespreksgroep. Rouwcafé voor lotgenoten 14:00 VC Mozaïek **Kortrijk**
- 04** Gespreksgroep. Hier & nu dialoog 10:00 huisvandeMens **Lommel**
- 06** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Aalst**
- 08** Workshop. Perfectionisme begrijpen en doorbreken 19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 09** Gespreksgroep. Trans en non-binair 19:00 huisvandeMens **Brussel**
- 12** Ontmoeting. Samen naar Pride Hasselt 12:00 Samenkomst stationshal **Tienen**

© Célia D'Amico

Pride in Hasselt op 12/7 en in Antwerpen op 8/8

- 13** Gespreksgroep. Verbinding 13:30 huisvandeMens **Halle**
- 14** Gespreksgroep. Anders in Bree: regenboogcafé 20:00 Den Augustijner **Bree**
- 16** Gespreksgroep. Boekenklets: One Day, Everyone Will Have Always Been Against This 19:30 huisvandeMens **Brussel**

- 22** Infosessie. Voorafgaande zorgplanning 14:00 huisvandeMens **Bree**
- 22** Vorming. De anti-lgbtqia+-beweging: wat kunnen we doen? Met Anke Truyers van çavaria 19:00 huisvandeMens **Tienen**

Anke Truyers

© Bob Reijnders

- 22** Gespreksgroep. Filosofiecafé 19:30 huisvandeMens **Aalst**
- 28** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Lommel**
- 28** Gespreksgroep. Boekenklets: Animal Farm 19:30 huisvandeMens **Gent**
- 31** Ontmoeting. Schrijfactie Amnesty International 14:30 huisvandeMens **Aalst**

augustus

- 01** Gespreksgroep. Hier & nu dialoog 10:00 huisvandeMens **Lommel**
- 03** Gespreksgroep. Verbinding 13:30 huisvandeMens **Halle**
- 03** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Aalst**

- 05** Film & bespreking. Samen gelukkig 19:00 huisvandeMens **Tienen**
- 06** Gespreksgroep. Rouwcafé voor lotgenoten 14:00 VC Mozaïek **Kortrijk**
- 08** Ontmoeting. Samen naar Pride Antwerpen Meer info volgt, huisvandeMens **Tienen**
- 11** Gespreksgroep. Anders in Bree: regenboogcafé 20:00 Den Augustijner **Bree**
- 13** Expo. Dwaalzin: Blikkenwerpers Van 13 tot en met 16 augustus, Villa Canapé **Brussel**
- 13** Ontmoeting. Wandelbuddy's voor senioren gezocht 10:00 Seniorie De Maretak & huisvandeMens **Halle**
- 19** Gespreksgroep. Filosofiecafé 19:30 huisvandeMens **Aalst**
- 20** Lezing. Mijn wereld in 2 talen. Met Mahdia Karimy, een inspirerend en aangrijpend levensverhaal 19:00 huisvandeMens **Tienen**

Mahdia Karimy

- 25** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Lommel**
- 26** Infosessie. Voorafgaande zorgplanning 14:00 huisvandeMens **Bree**
- 28** Ontmoeting. Schrijfactie Amnesty International 14:30 huisvandeMens **Aalst**

september

- 02** Gespreksgroep. Vrijdenkers 19:30 huisvandeMens **Tongeren**
- 03** Gespreksgroep. Rouwcafé voor lotgenoten 14:00 VC Mozaïek **Kortrijk**
- 07** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Aalst**
- 08** Workshop. Creaconnect: rouw en verlies 14:30 huisvandeMens **Aalst**
- 15** Gespreksgroep. Rouw 19:00 huisvandeMens **Lommel**
- 16** Gespreksgroep. Rouwgroep tweelingverlies 18:30 huisvandeMens **Gent**
- 17** Film & bespreking. All the President's Men 20:00 Sphinx Cinema **Gent**
- 18** Ontmoeting. Voor mensen met kanker en hun naasten 14:00 huisvandeMens **Lommel**
- 21** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Aalst**
- 22** Infosessie. Levensende 14:00 huisvandeMens **Lommel**
- 23** Vorming. Zelfzorg, 3-delige reeks 14:00 huisvandeMens **Aalst**
- 23** Gespreksgroep. Filosofiecafé 19:30 huisvandeMens **Aalst**
- 24** Gespreksgroep. Praatcafé rouw en verlies 19:00 huisvandeMens **Aalst**
- 30** Vorming. Zelfzorg, 3-delige reeks 14:00 huisvandeMens **Aalst**

oktober

- 24** Vurig Verbonden Lichtfestival De Schorre in **Boom**

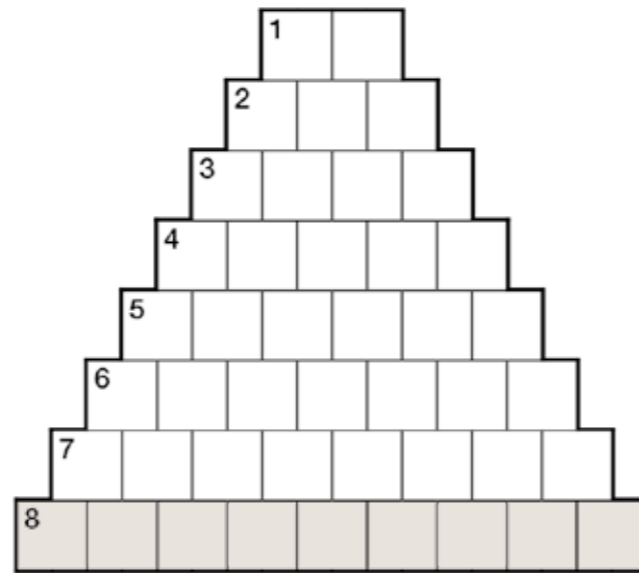
Breinpijn

Speel mee en maak kans op een prijs

Vul de piramide, de sudoku en/of de Zweedse puzzel in en stuur je oplossing voor 31 juli 2026 naar info@deMens.nu (vermeld in het onderwerp: Oplossing Breinpijn) of met de post naar deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70 te 1030 Schaarbeek.

Vermeld volgende gegevens: je volledige naam en adres, zodat wij je kunnen contacteren als je bij de winnaars hoort, en de oplossing, namelijk het laatste woord van de piramide, de gekleurde rij in de sudoku en/of het sleutelwoord van de Zweedse puzzel.

Uit de juiste inzendingen worden zes winnaars getrokken: twee voor de piramide, twee voor de sudoku en twee voor de Zweedse puzzel. Ieder van hen krijgt het boek *De eeuwige bron* van Ayn Rand (zie 'Filostory', pagina 48). In het volgende nummer publiceren we de oplossingen. De winnaars worden persoonlijk gecontacteerd.

© De Puzzelaar

Elk woord bevat de letters van het vorige woord plus één

- 1 niet deelbaar door twee
- 2 dwaas
- 3 ontsloten
- 4 zoetigheid
- 5 patrouilleren
- 6 belachelijk maken
- 7 iemand die niets te betekenen heeft
- 8 met een spade bewerken

3		6	5		4	9	2	
		4	6					
2	9						7	
			1				8	2
								9
			9	3				
4	2							5
7			3	8		4	6	
	8							

© De Puzzelaar

Oplossingen vorig nummer

Laatste woord piramide: verdragen
 Gekleurde rij sudoku: 324.869.157
 Sleutelwoord Zweedse puzzel: zorgplanning

Online quiz Mensenkennis

Elke week kan je online deelnemen aan onze quiz 'Mensenkennis'.

We kijken er met vrijzinnige verwondering naar de actualiteit en stellen vragen over enkele bijzondere mensen.

Test je kennis en maak kans op een prijs. Elke week verschijnt er een nieuwe quiz. Online deelnemen kan via de QR-code.

profiteur	welwillend	nagalm	stof voor hoeden	World Trade Center	militair hoofddeksel	vrijwaren
handschrift	riv. in Egypte	12			laagtij	
				11	welzijns-werkster	
eenvoudig gedicht		hard geluid	honderd jaar	kledingstuk		
rijtuig				componist	5	
					verhoogde toon	
eigenhandige ondertekening	annexus (afk.)		schenkmond	rotzooi		
	aardbol				4	
					achterste	eetgelegenheden
oude lengtemaat	9	beschut		voordat		
niet slim		kreupel			7	
			uiterlijk vertoon	aangaande		overdreven
				Turkse titel		
vertegenwoordiger	genoeg!			opslaan		
	druiven-suiker			reinigen		
			10			
			slaper			doppen
			glasplaat			6
zet	sierfles				tralie	
	gewicht bepalen					
		uitroep van pijn		vijandschap		financiële instelling
				graad		
1						
oude munt					Ital. eiland	
hondenras				3	plus	
		proeftijd			smalle plank	
		muzieknoot			dit is	
half (in samenst.)			trend			
ontvangen	2					
					schrijfvloeistof	

© De Puzzelaar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Op ons online artikel 'Nee, God is niet opnieuw hip bij jongeren' schreef Jan:

“Godsdienst is het meest totalitaire, fascistische, beangstigende, verschrikkelijke ... dat er bestaat!!!! Totaal verbod op alle religies!!!!!!

Ah, Jan, zwijg stil.

Elke vrijzinnige heeft al eens stiekem gedroomd: wat als ... er geen religies waren? Stel je dat vrijzinnige walhalla maar eens voor: een wereld vol eindeloze debatten, meer boeken en blogs dan lezers en gezapige fakkelmarsen op de tonen van *De gedachten zijn vrij*. Het kruis ruilen we in voor de fakkel. De grote Jezus in Rio vervangen we door Charles Darwin. Winnie de Poeh, vermeende daoïst, ruilen we in voor Knubbeken, de officiële lentefeestbeer.

Maar goed, terug naar de realiteit. “Als je op je twintigste geen liberaal bent, heb je geen hart; als je met veertig geen conservatief bent, heb je geen hersenen.” Die uitspraak wordt vaak verkeerdelijk aan Winston Churchill toegeschreven. Ik werp graag een betere, vrijzinnige variant op: “Als je op je twintigste geen radicaal atheïst bent, heb je geen verstand; als je met veertig niet aan interlevensbeschouwelijke dialoog doet, heb je geen hart.”

Het brengt me bij de Nederlandse filosofe Stine Jensen. In haar boekje *Goddeloos* beschrijft ze hoe ze als jongere een bewonderaar was van de ‘Four Horsemen’: Richard Dawkins, Christopher Hitchens, Sam Harris en Daniel Dennett. Die vier denkers verdedigen een combattief, antireligieus atheïsme. Maar met de jaren evolueerde Jensen richting een vorm van spiritueel atheïsme.

Ze is geen uitzondering. Ook in België zie je steeds meer vrijzinnigen die op evidencebased wijze hun chakra's proberen te lokaliseren. Ze drinken thee en staren naar het plafond. En ze worden van die pure verveling zonder cafeïne of vertier zelfs gelukkig. Wij vrijzinnig humanisten zijn met de jaren, laten we eerlijk zijn, wat softer geworden. We zijn vol verbinding. Menselijkheid. Nuance. Voorzichtigheid. Enerzijds, anderzijds.

Om al die redenen moet ik u helaas tegenspreken. De bekende uitspraak “Ik keur af wat u zegt, maar ik zal uw recht om het te zeggen tot de dood verdedigen” is hier relevant.

We schrijven die graag toe aan Voltaire, maar je raadt het al: opnieuw mis. Ze komt van de Britse auteur Evelyn Beatrice Hall. Hoe dan ook, als vrijzinnig humanisten moeten we de vrijheid van overtuiging met vuur blijven verdedigen. Eerlijk? Wat maakt het uit dat mensen in een goddelijk wezen geloven, meestal in ietsistische verpakking die kant noch wal raakt? Mensen geloven in allerlei onzinnige zaken. Dat Anderlecht ooit nog een prijs zal pakken of dat Remco Evenepoel de Ronde van Frankrijk zal winnen bijvoorbeeld.

Zolang er maar respect is voor de seculiere rechtsstaat en mensen hun onnozelheden niet opdringen aan een ander. Simpel, toch?

Oké, Jan, toch nog dit. Religie wordt in analyses vaak opvallend voorzichtig behandeld, alsof ze geen actor is, maar louter decor. Dat is te simplistisch. Religie en macht zijn historisch en maatschappelijk nauw met elkaar verweven. Ze wordt gebruikt om oorlogen en genocides te legitimeren en om onmenselijke praktijken zoals genitale verminking te vergoelijken.

Ook onze conculega's tjeven verdienen stevige kritiek voor het jarenlang blokkeren van keuzevrijheid rond abortus en levenseinde, met persoonlijke drama's en nodeloos lijden tot gevolg. Naast dialoog is er dus zeker ook nood aan een gezonde dosis strijd, met vlijmscherpe argumenten en collectieve acties.

Desondanks, in onze Europese samenlevingen zien we dat vreedzaam samenleven tussen levensbeschouwingen, met vallen en opstaan, gewoon een realiteit is. Met dank aan de seculiere rechtsstaat en een gezonde dosis medemenselijkheid die de meeste mensen gelukkig nog lijken te bezitten.

Dus, beste Jan, motie afgewezen. Religie verbieden doen we niet. We verdragen de zothed, zolang ze maar geen zeer doet.

Bart Janssens, de Beleefde Bullebak

de mens^{nu}

is vrijzinnig humanistisch